

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica

Número 33
Estiu 2013

Actualitat

Nous projectes de la SOM

Naturalisme

***Antoni
Ginart Celià***

Viatge

Senderisme al voltant dels Annapurnes

Un racó per descobrir

***Les valls de
Puigpunyent***

A través de l'objectiu - Una imatge de natura

Donzella (Coris julis)

Nikon F90, Tamron 90 mm f2.8 macro, caixa estanca Seacam amb flash subtrònic, f16 i distància aproximada de 10cm des de la cúpula de l'objectiu. Pel·lícula Ektacrome Elite (diapositiva)

La fotografia està realitzada a l'illa de Cabrera, concretament en una de les zones habilitades per al busseig: el Cap Llebeig. Es va fer a uns deu metres de fondària i la veritat és que no fou fàcil aconseguir una imatge des de tan a prop, ja que són peixos d'una ràpida mobilitat, i això implica serioses dificultats a l'hora d'aconseguir un enfocament perfecte a tan curta distància. En aquest cas, la fotografia correspon a un exemplar mascle de donzella. Aquesta espècie presenta dimorfisme sexual i és el mascle qui té uns colors més cridaners: verds i blaus amb línies vermelles i una taca negra a la base de la dorsal. És una espècie abundant a les zones rocalloses i a les praderies de posidònia. Avui, la fotografia submarina s'ha convertit en una activitat practicada per molta gent gràcies als avanços que la fotografia digital ha suposat quant a la possibilitat de veure resultats al moment i permetre poder capturar de bell nou aquelles imatges que no sortiren bé, quelcom que no teníem amb la fotografia analògica.

Guillermo Félix

Sevilla (1956) Agent comercial i fotògraf. Vaig començar a bussejar amb equips autònoms a l'edat de dotze anys amb un equip de bussejadors professionals. Però és a partir de l'any 1979 que aconsegueix la meua primera càmera submarina, una Siluro de la casa Nemrot i, des de llavors, em dedico, gairebé en cos i ànima, al busseig i a la fotografia submarina. Sóc instructor de fotografia submarina per FEDAS i CMAS (Confederació Mundial d'Activitats Subaquàtiques) i com a tal he impartit nombrosos cursos de fotografia, i també instructor de busseig FEDAS / CMAS i tècnic esportiu en busseig.

Sumari

2	A través de l'objectiu Donzella per Guillermo Félix coordina Margalida Roig	22	Es Busqueret se'n va de viatge Senderisme al voltant dels Annapurnes per Rafel Mas
4	Editorial	34	Més que aucells Papallona de l'arbocera per Inma Ferriz
5	Actualitat Nous projectes de la SOM per Xavi Méndez	36	Entrevista Pere Vicens per Rafel Mas
8	Naturalisme Antoni Ginart Celià per Abilio Reig-Ferrer	40	Publicacions
13	Aquí què hi veus? El rossinyol per Pere J. Garcias	41	Quadern de camp per Steve Nicoll
14	Un racó per descobrir Les valls de Puigpunyent per Magdalena Prohens		
19	Identificació El capsigrany per Xavier Llabrés		
20	Big Year per Josep Manchado		

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica de les Illes Balears
Número 34 - Estiu 2013 - Publicació gratuïta.
www.esbusqueret.com - info@esbusqueret.com

Fotografia de portada:
Cabot, *Delichon urbicum*
Autor: Toni Muñoz

Edita

GOB - Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa
Manuel Sanchís Guarner, 10 - 07004 Palma
www.gobmallorca.com - info@gobmallorca.com

Editor

Manuel Suárez

Comitè editorial

Cati Artigues, Cristina Fiol, Xisco Lladó, Rafel Mas, Lupe Suárez

Revisió lingüística

Magdalena Prohens

Disseny i maquetació

Toni Muñoz

També han col·laborat a aquest número:

Xavier Barceló, Juanjo Bazán, Gemma Carrasco, Guillermo Félix, Inma Ferriz, Joan Florit, Pere J. Garcias, J.J. Harrison, Xavier Llabrés, Carles López-Jurado, Josep Manchado, Xavi Méndez, Nieves Negre, Steve Nicoll, Lluís Parpal, Biel Perelló, Magdalena Prohens, Maties Rebassa, Abilio Reig-Ferrer, Maricarmen Oriola, Margalida Roig, Pere Vicens, SOM, AFONIB.

DL: PM-1937-2004 ISSN: 1889-4275
Prohibida la reproducció no autoritzada, total o parcial, amb finalitat comercial.

Just a l'anterior número de primavera d'Es Busqueret dedicàvem unes planes a la Reserva Biològica de la Trapa, orgullosos d'un espai natural que començava a mostrar-se esplendorós després de l'incendi de 1994.

Des d'ençà han estat milers els voluntaris que han pujat pels seus costers plens de pinotells, mates i xiprells, que han anat alerta a trepitjar les orquídiades que creixien irreverents al costat del camí, que han guaitat bocabadats a la balconada sobre Sa Dragonera, que han construït desenes de caps de nius entre rialles, que han observat, any rere any, el pas d'aucells migrants per aquest petit oasi de la Serra, que han fet tancats, que han tingut cura dels arbres fruiters, han reparat marges caiguts, han cuidat de les abelles que polinitzaven la vida botànica de la finca i que ja oferien una bona collita de mel. Mel de la Trapa, quin goig.

Però La Trapa se'ns ha cremat!

A hores d'ara podem pensar que res d'això queda, fora dels records que hem reviscut tots els que estimam La Trapa al mateix temps que les flames consumien la realitat. Però, sí. A l'hora que les flames cremaven els pins s'obrien les pinyes alliberant les llavors d'una nova vida. Al mateix temps que la ferida se feia més intensa i dolorosa al nostres cors, aquest s'obria per alliberar onades de solidaritat. La natura ens mostra el camí. La mort duu implícita també la vida i la renaixença.

Més de 3.000 voluntaris a l'hora de tancar aquest editorial, col·lapse de les línies de comunicació del GOB, nous socis, xarxes socials en ebullició a cada comunicat, entitats oferint el seu suport moral i econòmic, planificació d'actes, concerts, missatges d'ànim i suport,... Una explosió de vida sorgeix de dintre les flames que han cremat La Trapa, una llavor que espera que milers de voluntaris l'ajudin a germinar i fer créixer de bell nou per mostrar-se esplendorosa per a goig de tots aquells que l'estimen.

Nous projectes de la Societat Ornitològica de Menorca (SOM)

Per Xavi Méndez

La Societat Ornitològica de Menorca (SOM) va néixer ara fa ja més de deu anys amb diversos objectius: reunir tots els esforços que es feien a l'illa en l'àmbit ornitològic, donar continuïtat als estudis que s'elaboraven fins aleshores, promoure nous projectes d'estudi de l'avifauna menorquina i ajudar a totes les persones que s'iniciaven en el món de l'ornitologia, sense deixar de banda l'aspecte divulgatiu i formatiu.

Ara fa ja quatre anys, vàrem iniciar una sèrie d'estudis bianuals destinats a conèixer millor les poblacions nidificants d'algunes espècies d'ocells poc estudiades fins llavors. La idea inicial era estudiar cada dos anys la distribució i l'abundància d'una espècie de les moltes que nidifiquen a l'illa i de les quals es disposa de poca o

Nius de vinçana *Delichon urbicum* al municipi de Ferreries, principal colònia de l'illa.

Vinyolites *Delichon urbicum* arreplegant fang al torrent d'Algendar, a prop de la colònia de Cala Galdana.

cap informació. Aquest nou projecte naixia amb la intenció, per una banda, de cobrir un objectiu científic i, alhora, de fer-ne partícip el major nombre de persones possible.

Durant els deu anys d'existència de la SOM s'havien fet molts de projectes d'estudi, però molt pocs als quals ajudessin un nombre important de persones, a excepció de l'Atles dels Ocells a Menorca a l'Hivern, i menys encara estudis en què poguessin col·laborar persones que s'iniciaven en el món de l'ornitologia. En aquest sentit, la SOM volia cercar una forma en què tots els membres, socis i simpatitzants de l'entitat participessin conjuntament en un mateix projecte d'àmbit insular, mirant de crear un vincle d'unió, d'enllaç o d'iniciació al món de l'ornitologia per mitjà de l'entitat. Amb aquesta idea i, amb els objectius ben clars, va començar l'any 2010 el projecte Delichon i al cap de dos anys, l'any 2012, es va iniciar el projecte Merops.

Projecte Delichon 2011-2012

L'any 2010 va néixer el primer projecte d'estudi, el projecte vinyolita. Com el seu nom indica, la primera espècie seleccionada va ser la vinyolita *Delichon urbicum*, també coneguda com a cabot a la balear major o com a oronella de cul blanc a Eivissa. Això va obeir a la necessitat de començar amb una espècie bona de censar, de detectar i d'identificar, mirant així d'implicar-hi el major nombre de persones possible. També va influir en aquesta elecció el fet que disposéssim de censos de

l'espècie fets per la comissió d'ornitologia del GOB Menorca als anys 1999, 2000 i 2001, els quals ens possibilitaven una comparació i valoració de la tendència, atesa la similitud metodològica. Els objectius principals que ens vam marcar van ser detectar totes les colònies existents a l'illa i censar-ne la població nidificant.

Així doncs, es va elaborar una metodologia senzilla però concisa on s'explicava el mètode de cens, les dates, les zones a censar i les dades de camp a prendre. La participació va ser un èxit, atès que 16 persones van col·laborar en aquest projecte cobrint totes les zones inicialment previstes. A diferència dels censos anteriors (1999, 2000 i 2001), també es va realitzar a les urbanitzacions de la costa, amb uns resultats molt interessants.

En finalitzar els dos anys, el període inicialment fixat, es van publicar els resultats a l'Anuari ornitològic de les Balears (Méndez, 2011). La valoració d'aquest primer projecte tant per part de la SOM com dels col·laboradors va ser molt positiva, tant, que es va decidir continuar els censos. Aquest ja és el quart any consecutiu, i fins hi tot hem anat un poc més enllà. Ens havíem assabentat que l'Institut Català d'Ornitologia (ICO) estava fent censos similars a Catalunya, treballant també la vessant del voluntariat. Per aquesta raó havien creat el web <http://www.orenetes.cat>, on tots els participants bolcaven la seva informació, que podia ser consultada per tothom que vulgués; aquest fet convertia el projecte en més complert i engrescador per als participants. Així doncs,

SOM
Societat Ornitològica de Menorca

CENS DE VINJOLITA, *Delichon urbicum*

Nom: _____

Localitat: _____

Telèfon / e-mail: _____

1 – indicar la situació de la colònia, carrer i número de la localitat, nom de la casa o possessió, nom del penyal, etc. S'ha d'emprar una fitxa per cada colònia de vinyolites. Si a una mateixa casa hi ha més d'una colònia cal diferenciar una de l'altra. Un niu aïllat se tractarà com si fos una colònia.

2 – indicar l'alçada en metres en que es troba la colònia

3 – indicar l'orientació cap on està dirigida la colònia (nord, sud, est...)

4 – indicar en aquest punt el tipus de suport de la colònia (volada o ala de la façana, finestra, pati...)

5 – antiguitat de l'edifici segons aquest codi: A (mes de 100 anys), B (entre 50 i 100 anys), C (entre 10 i 50 anys) i D (menys de 10 anys)

	Ubicació niu ¹	Nombre nius			Altura ²	Data	Orientació niu ³	Lloc colònia ⁴	Antiguitat ⁵	OBSERVACIONS
		ocupats	No ocupats	destruïts						
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										

Fitxa del cens de vinyolita

Abellerol *Merops apiaster* a la colònia de Tramuntana (Es Mercadal).

Antiga zona de cria d'abellerol *Merops apiaster* a la colònia de la Vall (Ciutadella de Menorca).

l'any 2012 la SOM va entrar a col·laborar amb l'ICO, passant també les dades pròpies de Menorca al web, amb l'objectiu d'arribar a més gent i de crear un vincle més fort entre els col·laboradors i el projecte.

Actualment, seguim realitzant el cens a tota l'illa i, com ja hem dit, aquest n'és el quart any consecutiu. S'ha de dir que aquesta continuïtat ve donada per iniciativa pròpia dels participants, molts dels quals són novells en aquest tipus d'estudi.

Projecte Merops 2012-2013

Al 2012 vam començar amb la segona espècie, l'abellerol *Merops apiaster*. Aquesta és segurament una de les espècies més belles de totes les que crien a les illes, i això proporciona un atractiu més per als col·laboradors. La fàcil detecció pel seu

cant característic, la difícil confusió visual i la cria en colònies eren característiques que facilitaven la participació d'un nombre elevat de persones. El fet que a Menorca es disposés de poca informació sobre la seva situació, l'estat de les colònies de cria o el nombre de parelles, sumat a la situació delicada a la resta d'illes de l'arxipèlag, avalava també l'elecció d'aquesta espècie. Així doncs, es va tornar a elaborar una metodologia senzilla per poder dur a terme el cens, identificant inicialment totes les possibles zones de cria a l'illa. Els objectius principals del projecte eren els mateixos que amb la vinyolita: distribució de l'espècie a l'illa i estima del nombre de parelles reproductores.

Al primer any, 2012, es van visitar totes les zones amb hàbitats propicis per a la nidificació de l'espècie, repartint-les entre els 18 col·laboradors del projecte, quatre d'ells fillets d'entre 8 i 11 anys. Moltes de les persones participants eren novells en aquest tipus de cens, per la

qual cosa es van formar grups on hi havia persones amb més experiència i d'altres amb menys, però amb molta il·lusió i ganes d'aprendre.

Enguany, 2013, està finalitzant el segon i darrer any d'estudi, tornant a censar i prospectar totes les zones identificades al primer any. Amb tota la informació que puguem recollir es pretén elaborar un mapa amb les colònies d'abellerol de l'illa, identificant també totes aquelles que han deixat de ser utilitzades segons la informació pretèrita de què disposem i el nombre aproximat de parelles nidificants a l'illa. Un cop finalitzat aquest segon any, s'elaborarà una memòria amb els resultats, la qual es podrà consultar a la web de l'entitat www.menorcasom.net. Els resultats també apareixeran en forma d'article a l'Anuari Ornitològic de les Balears. A l'igual que al projecte Delichon, i, com no podia ser d'altra manera, s'ha d'agrair molt la col·laboració desinteressada de moltes persones, i valorar molt positivament aquesta segona experiència.

Els propers anys, les properes espècies

El 2014 es té previst començar amb una tercera espècie. Hi ha moltes candidates i algunes ja sonen com a possibles eleccions: la mèrlera blava (*Monticola solitarius*), el puput (*Upupa epops*), l'oronella (*Hirundo rustica*), el xòric (*Falco tinnunculus*), el passa-rius petit (*Charadrius alexandrinus*), o el sibil·lí (*Burhinus oedicnemus*).

Des de la SOM veiem que, amb aquest tipus de projectes, contribuïm al coneixement ornitològic de l'illa i, a la vegada, estem facilitant l'apropament a l'entitat de persones amants de les aus i de la natura en general, que d'altra manera els costava més participar en les activitats de l'entitat. En aquest sentit estem preparant per aquesta tardor, amb la col·laboració de l'ajuntament de Maó, el primer curs d'ornitologia que realitza l'entitat. Un dels temes clau d'aquest curs serà la presentació de les diferents metodologies que utilitzem en els estudis col·lectius, com ara el cens d'aus aquàtiques, el cens de dormidors d'ardeïds, els cens de vinyolites, el programa SOCme...

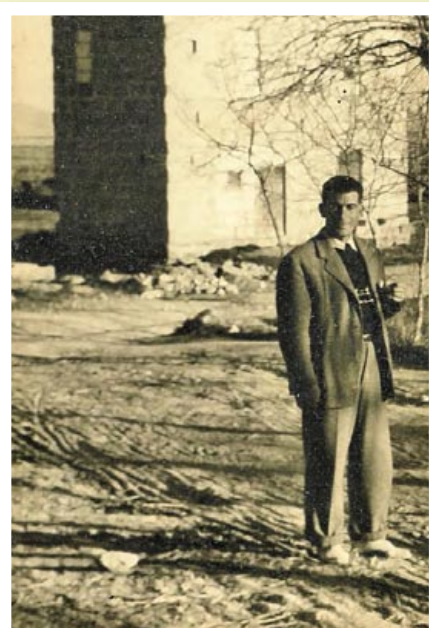
Des de la SOM volem convidar a totes aquelles persones que visitin l'illa durant el període estival a col·laborar en aquests projectes, ja sigui participant en els censos o enviant informació d'observacions fetes durant la seva estada.

Per més informació, podeu visitar el web www.menorcasom.net o contactar-nos a informacio.som@gmail.com. •

Antoni Ginart Celià (1905-1982): Els sentits ornitològics del capità britànic Philip W. Munn

Per **Abilio Reig-Ferrer**, Universitat d'Alacant

Es presenta un esbós biogràfic d'un dels personatges menys coneguts i reconeguts de l'ornitologia balear: Antoni Ginart Celià (1905-1982). Toni (o Tony) Celià, com popularment se l'anomenava a la seva terra del Port d'Alcúdia, va ser una ajuda impagable per a l'ornitòleg britànic Philip W. Munn durant la seva llarga residència a Mallorca. Rescatar la seva figura i difondre l'obra naturalista d'aquest personatge és el propòsit fonamental d'aquest article.

Fotografia d'Antoni Ginart Celià

La relació entre Antoni Ginart i Philip W. Munn i la seva formació ornitològica

Al cap de poc temps d'establir la seva residència al Port d'Alcúdia, l'any 1921, l'ornitòleg i capità britànic Philip Winchester Munn (1865-1949) contracta, com a secretari i ajudant personal, el jove mallorquí Toni, de setze anys. Natural del Port d'Alcúdia, on havia nascut l'any 1905, Toni Ginart (cognom que indistintament apareix també com a Ginard) serà l'home de confiança d'aquell important naturalista britànic. Des d'aquella data comença l'aprenentatge i formació ornitològica de l'alcudienc que, amb el temps, se conver-

tirà, en paraules del propi Munn, en els seus ulls i orelles en el camp. Tot i que la persona i obra d'aquest ornitòleg i biòleg britànic no ha estat estudiada en profunditat, el lector interessat pot acudir a alguns treballs ja publicats (Jurado, 2009; Reig-Ferrer i Tato-Puigcerver, 2012).

Gran part del treball naturalista de Ginard, gairebé sempre com a ornitòleg *de bota*, va consistir en la captura d'aus, localització de nius i en la recollida d'ous. D'aquesta manera, i havent après del capità Munn una determinada metodologia de treball a l'hora d'identificar, determinar i registrar els especimens ornitològics, el fidel Toni es va convertir, amb el temps, en un expert de l'avifauna balear. Bàsicament, la seva labor serà la de col·lector o recol·lector de Munn,

a qui acompanya en nombroses sortides al camp. A la figura núm. 2 es pot veure Philip Munn i Toni Ginart compartint un esmorzar en una excursió campestre, i en presència del que sembla una excel·lent ampolla de bon vi.

Suposam, també, que Antoni, com a home de confiança de Munn, s'encarregava d'altres comeses de diversos tipus. Així, per exemple, volem veure la seva mà en les gestions que van derivar en l'adquisició, per part de Munn, d'una magnífica finca als voltants d'Alcúdia (a la qual al·ludeix repetides vegades en els seus escrits), o en els tràmits de la compra i administració d'un habitatge en el Port d'Alcúdia, que amb el temps es convertiria en el preciós Hotel Mar y Sol (vegeu figura núm. 3).

Figura 2. Fotografia en la qual apareix Philip W. Munn (a l'esquerra) i Antonio Ginart (a la dreta)

Figura 3. Publicitat de l'any 1957 de l'Hotel Mar y Sol, al Port d'Alcúdia, gestionat per P. W. Munn i A. Ginart

Un dels primers reconeixements públics del treball ornitològic de Toni Ginart es va donar a conèixer en la publicació més important de Munn: "The Birds of the Balearic Islands". En aquest article, aparegut al número de desembre de 1931 de la revista del museu de Tring //Novitates Zoologicae//, Munn agraeix l'ajuda de Toni i el qualifica com el millor naturalista mallorquí de camp en el coneixement botànic i ornitològic: "Also I must not forget my collector -ANTONIO GINART- who is unrivalled by any Mallorquin in his knowledge of birds and plants, and whose keenness of sight and hearing have been invaluable to me" (Munn, 1931: 58; Reig-Ferrer i Tato-Puigcerver, 2012: 54).

Segons Munn, Toni va ser el primer naturalista en albirar la presència a Mallorca del xoriguer cama-roig (*Falco vespertinus*), una espècie considerada a l'actualitat com a migrador escàs a Mallorca, Menorca i Eivissa, i amb un estatus de migrador rar a Formentera. Aquest reconeixement el sentència el propi Munn en els agraïments del manuscrit sobre les aus de les Illes Balears, redactat el juny de 1943: "He [Antoni Ginart] has lately recorded the only occurrence of the Red-footed Falcon in Majorca" (vegeu, Reig-Ferrer i Tato-Puigcerver, 2012: 54). Malgrat el que s'ha dit, sembla que altres ornitòlegs han recollit, prèviament, cites del falcó cama-roig en les seves llistes d'aus, si bé la cita atribuïda a Francisco Barceló Combis (1820-1889) resulta "vaga", en opinió de Bernis, Diez & Tato (1958), i la de Maurici Hernández Ponseti (1859-1932), al seu *Catálogo de las aves observadas en la Isla de Menorca* (1911), molt més rigorosa, correspon a una altra illa balear. Aquella identificació de falcó cama-roig, per part de Toni, va tenir lloc

prop de Port d'Alcúdia el dia 2 de maig de 1943.

Algunes altres espècies recollides en els escrits munnians es van deure a l'escopeta o informació de Ginart. Així, en diverses parts de l'obra mestra de Munn, el seu manuscrit *The Birds of the Balearic Islands* (1943), apareix el seu nom com a observador o col·lector de tal o qual espècie. Exemple d'això és la referència, també en el manuscrit de Munn, al cobrament de tres becades (*Scolopax rusticola*) el 7 de desembre de 1933 per l'escopeta de Toni dins un petit bosquet de pins.

Malgrat la formació ornitològica de la mà del seu protector i mestre, Ginart mai va publicar un article de caràcter ornitològic. Tampoc va pertànyer a cap associació ornitològica estatal, com la *Sociedad Española de Ornitología*. Tan sols va formar part, com a col·laborador, de l'efímer *Centro de Estudios Ornitológicos de Baleares*, el principal motor del qual va ser el militar i ornitòleg alacantí José

Figura 4. Fotografia d'Antonio Ginart com un dels col·laboradors del Centro de Estudios Ornitológicos de Baleares

Julio Tato Cumming (Reig-Ferrer, 2002). Una fotografia seva (vegeu figura n. 4) apareix en el llistat de col·laboradors del primer número del butlletí del centre esmentat, *Baleárica* (1956-1957).

Temps dolents per Antoni Ginart en la postguerra espanyola

En el mes de maig de l'any 1941, mentre P. W. Munn observava nius de guatlareta de mar (*Glareola pratincola*)

en el Port de Campos, va ser arrestat per la policia espanyola sota una acusació banal: haver abandonat sense autorització la seva zona de residència, una suposada norma, com assenyalava ell mateix, totalment desconeguda "and removal under guard to Palma, for having left my own district without permission - a totally unknown restriction" (Munn, The Birds of the Balearic Islands, 1943: 191). Per pressions de la GESTAPO alemanya, Munn ha d'abandonar l'illa i es veu obligat a exiliar-se a Portugal (Duran Pastor, 2002; Reig-Ferrer i Tato-Puigcerver, 2012).

Pocs mesos després, el dia 29 de setembre de 1941, detenen Toni Ginart, de 36 anys, sense cap càrrec o denúncia i el traslladen a un penal de Conca. El cònsol britànic a Mallorca, Ivan Lake, s'encarregarà de comunicar aquesta infausta notícia a Munn i li demana que, des de Portugal, intenti persuadir Lord Portal perquè li plantegi aquesta greu injustícia al duc d'Alba, llavors ambaixador d'Espanya a Londres. Cal notar que el cònsol britànic a Palma era el pare de Peter I. Lake, un bon amic de Ginart i alumne ornitològic, també, del capità Munn. Posteriorment, s'abordarà succintament la relació epistolar entre Peter Lake i Toni, si bé deixarem per a una altra ocasió un estudi més detingut de la figura de Peter Lake i la seva relació amb l'ornitologia balear.

Per mitjà de l'interessant article de Miquel Duran Pastor coneixem que Munn va escriure a lord Portal, adjuntant-li la carta que havia rebut del cònsol britànic Lake, i detallant-li la terrible injustícia que s'estava cometent amb el seu empleat Ginart, al qual, d'altra banda, havia deixat encarregat de les seves propietats quan va haver d'abandonar forçosament la seva pàtria d'adopció. Com escriu Duran: "Es tractava, doncs, d'un innocent a qui la policia fa pagar 'tota la ràbia que em tenen a mi' -protesta Munn- i, com que a ell ja no el poden molestar, no suporta que persones que depenen d'ell a Mallorca puguin sofrir precisament per aquest motiu. Per la mateixa raó confia que el contacte suplicat a Londres pugui influir per a resoldre la situació dels britànics a Espanya -presumptament un país neutral- i especialment a Mallorca, que en aquell moment és intolerable, esperant que la gestió pugui discutir-se prest al Parlament britànic" (Duran Pastor, 2002: 157). En el treball de Duran es pot llegir les múltiples gestions que tant Munn com Ivan Lake emprenen per intentar solucionar el cas Ginart. Si bé no queda definitivament clar com es resol aquest assumpte, la veritat és que Toni escriu a Munn des de Barcelona, en data 8 de gener de 1943, per informar-li que se li havia concedit un permís de vint dies per anar a Mallorca. En aquesta missiva a Munn, Toni encapçala la carta amb el tractament de "Querido padre mío".

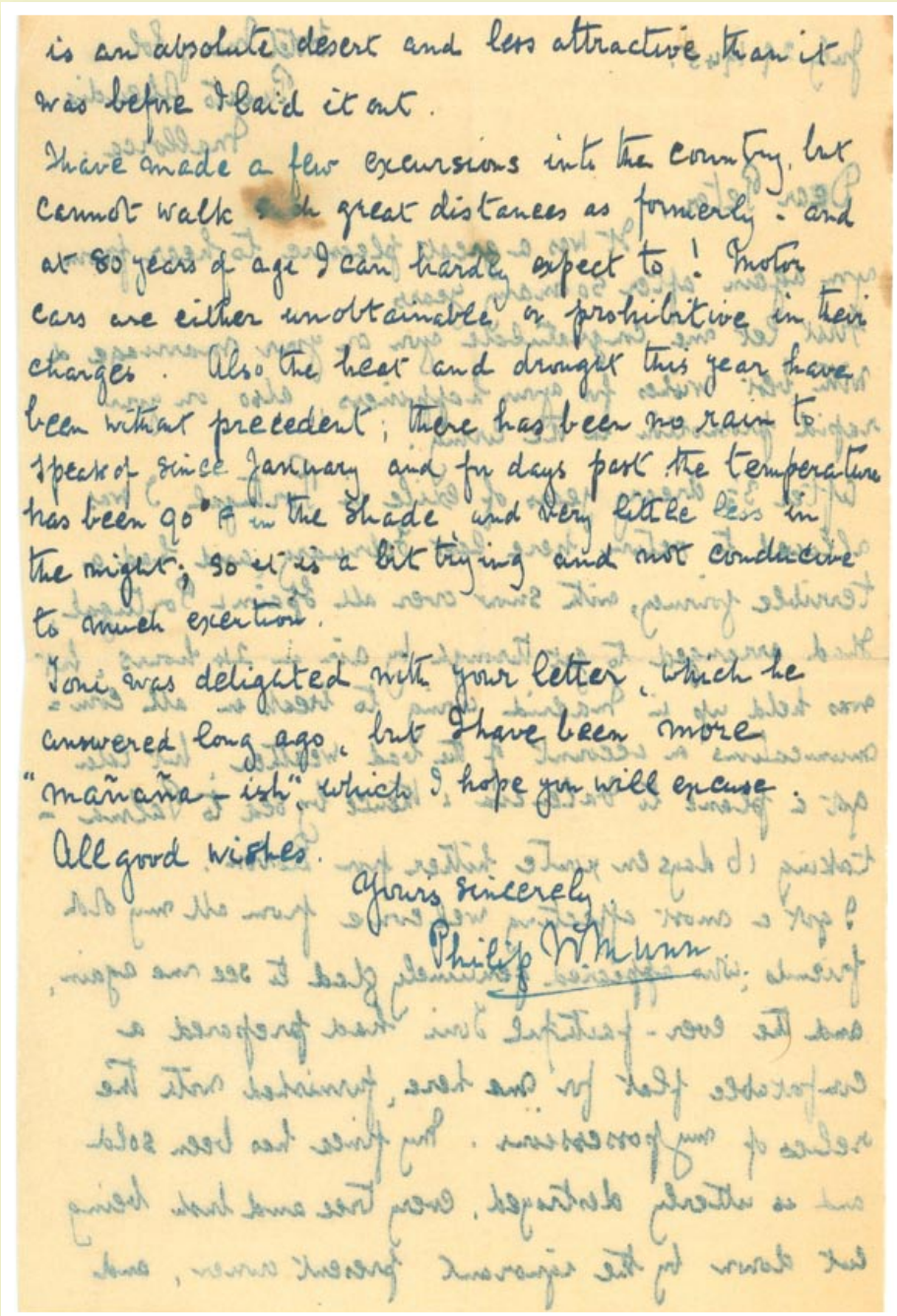

Figura 5. Fragment d'una carta de Munn a Peter I. Lake, de 29 de juliol de 1945, donanat-li notícies de Toni Ginart (Original en l'arxiu personal de l'autor)

En qualsevol cas, en una de les primeres cartes que Munn escriu al seu retorn a Mallorca, li agraeix al seu antic deixeble ornitològic Peter I. Lake haver rebut carta seva i li comunica, no només la seva desagradable experiència d'exiliat, juntament amb la destrucció i venda de la seva finca a Alcudia, sinó també que Toni li havia preparat un apartament confortable a l'Hotel Mar y Sol, amb les restes de les seves escasses pertinences. Finalment, com es pot llegir en la figura n. 5, li explica que Toni també havia rebut la seva carta i que ja l'havia respost, en evident contrast amb ell mateix, que des de l'anterior diligència havia après l'estil de "dejar las cosas para mañana".

Fins poc temps abans del seu decés, el dia 11 de gener de 1949, Munn continuà les sortides al camp acompanyat del

sempre lleial Toni. Finalment, Toni Ginart heredaria gran part del llegat ornitològic de Munn (llibres, revistes, etc.). Pocs anys després de la mort del biòleg, les Illes Balears rebrien una novedosa i masiva *migració* fins llavors pràcticament desconeguda.

Els inicis del turisme balear de masses i la seva recepció en la correspondència entre Antoni Ginart i Peter I. Lake

Transcorreguts els anys més negres, des del punt de vista econòmic i social, de la dècada dels anys quaranta i cinquanta del segle XX, Espanya s'introduïa en una etapa desenvolupista no molt menys sinistral que la anterior. Toni

Ginart fou un testimoni clau en el procés de transformació que s'estava produint en les illes Balears des d'un paradís gairebé desconegut de paisatge i de paisanatge fins a la deriva en un turisme de masses i les seves conseqüències en la depredació del territori, l'especulació immobiliària, o en la minva notòria de la biodiversitat. Tot i que no és el moment aquí d'analitzar amb detall aquest tema, potser sigui d'interès tractar succintament com va rebre Ginart aquella incipient migració humana àvida de sol, platja i diversió trivial. Abans d'ocupar-nos de la correspondència epistolar entre Ginart i el seu vell amic Lake, facem-nos ressò d'un altre testimoni anterior, en aquest cas de la mà d'un personatge clau en l'ornitologia balear, Adolf von Jordans (1892-1974), que preludiava ja el pitjor dels temors.

Jordans, en carta al pintor austríac Erwin Hubert (un artista que havia treballat en els darrers anys amb l'Arxiduc i amb qui mantingué correspondència epistolar entre 1941 i 1958), li transmet el desig de realitzar un viatge de plaer a Mallorca en companyia de la seva esposa, a fi i efecte de visitar alguns dels llocs que conegué en els seus tres viatges anteriors. En aquesta carta li comenta la seva preocupació pel canvi brutal que sembla que es produeix en l'illa de Mallorca, tal com es desprèn de la publicitat de les illes que s'ofereix a Alemanya. En aquesta línia, i tal com es recull en l'article de Helga Schwendinger, li manifesta la seva incredulitat pel que pot estar esdevenint en el seu particular edèn balear: "Estuve pensando en nuestra Alcúdia de los años 1921 y 1927 -ique bonita fue nuestra estancia común en la Fonda del mercado, mis excursiones de caza a la Albufera, sus cuadros [del pintor Hubert] y esta gente tan sencilla y pura!- ¿Tiene razón la publicidad? ¿Ya hay caravanas hacia allí? Dentro de poco una de cada tres criadas hablará de Mallorca, cuando en 1913 ni siquiera alguien medianamente culto conocía el nombre" (Carta des de Bonn, amb data 30 de març de 1956; Schwendinger, 1994). Tal com ja sabem, Adolf von Jordans realitzà tres viatges d'investigació ornitològica a les Illes Balears, en els anys 1913 (des de l'1 de març fins l'1 de juny), 1921 (des del 12 de març fins al 15 de juliol), i el 1927 (des del 3 d'abril fins al 9 de juliol). Aquí conegué, entre d'altres persones, l'Arxiduc Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena, el col·lector alemany Hermann Grün (Reig-Ferrer, 2008), Philip W. Munn, o el farmacèutic d'Artà Llorenç Garcias i Font (Garcias & Pons, 2011). És molt probable que Adolf von Jordans tractés també personalment Toni Ginart durant les seves trobades amb Munn. En qualsevol cas, Jordans tenia, com escriu en un dels seus primers treballs (Vogelfauna Mallorcas, 1914), una bona opinió dels habitants de

Mallorca: "Los mallorquines son un pueblo simpático, muy amable, limpio, trabajador, pero sumamente conscientes de su propio valor [selbstbewusstes] y de su propio idioma, un dialecto del provenzal; al verdadero mallorquín no le gusta oír que lo llamen "Espanyol". La sangre celta se ve aún en los cabellos rubios y en los ojos azules, sobre todo, en el norte de la tramontana (pàg. 22).

El pintor Hubert li remeté alguns fullets publicitaris des de Mallorca i Jordans li tornà a insistir: "Gracias por los folletos turísticos que usted me mandó; únicamente la cantidad de hoteles y pensiones me ha dejado sin respiración. Realmente hay una nueva enfermedad muy seria: una obsesión por Mallorca. ¡Si el viejo Arxiduke [Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena] lo hubiera vivido aún! (carta de Jordans a Hubert, desde Bonn, 15 de juny de 1956; Schwendinger, 1994). En la següent figura núm. 6 mostrem un exemple de tipus de fullet publicitari que va poder conèixer Jordans. Es tracta d'una guia publicada l'any 1957 en la impremta Atlante de Palma, patrocinada

Figura 6. Fullet publicitari de Pollença i Alcúdia de l'any 1957

per l'ajuntament de Pollença i redactada per Miguel Bota Totxo.

Acompanyat de la seva dona, Jordans va realitzar finalment un viatge de plaer a Mallorca, amb avió des de Bonn fins a Palma i des d'aquí en cotxe de lloguer fins a Alcúdia. En una carta a Llorenç Garcias, bastants d'anys després d'aquest darrer viatge a l'illa, li manifesta com l'ha vist de canviada, li comunica la defunció per accident de trànsit del seu antic amic el pintor Hubert (mort per un jove conductor de motocicleta), de l'error i horror d'aquest turisme que invaeix l'illa, dels abusos i carència de respecte mediambiental en la construcció d'hotels i del canvi

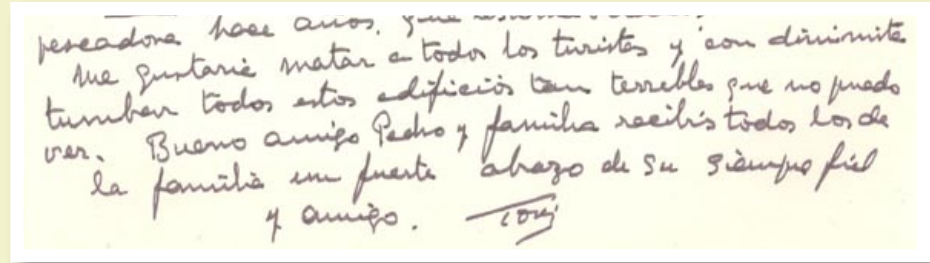

Figura 7. Fragment d'una carta de Toni Ginart a Peter I. Lake. (Carta original a l'arxiu personal de l'autor)

experimentat pels habitants, encegats ara per un materialisme pur i dur: "Wie sehr hatte sich alles geändert! In Palma waren wir viel zusammen mit dem Maler Hubert, 1913 Begleiter des Erzherzogs, aber auch in Miramar war Vieles so anders geworden! Señor Hubert war der letzte Freund aus 1913 –er starb vor 4 Jahren (80 alt) wurde von einem jungen Motorradfahrer in Palma über fahren!! Und seitdem wird ja die einst so einsame Insel von hunderttausenden jedes Jahr überflutet- ich möchte sie in alter schönster Erinnerung behalten ohne diesen schrecklichen Tourismus!! Selbst bei der Höhlen an Arta's Küste ja ein Hotel jetzt! Ob wohl die alten Bewohner der Insel sich durch die Überflutung von Touristen sich arg verändert haben und der Materialismus seine Blüten treibt?!" (carta de Jordans a Garcias, des de Bonn, 27.X.1968; original en l'arxiu del Jardí Botànic de Sòller).

(Traducció: "...Com havien canviat les coses! A Palma estàrem sovint amb el pintor Hubert, company de l' Arxiduc al 1913, però també a Miramar havia tornat tot tan diferent!. El Sr. Hubert fou el darrer amic de 1913- va morir fa 4 anys (80 anys) atropellat per un jove motociclista a Palma. I des de llavors aquesta solitària illa s'ha vist inundada per centenars de milers de persones cada any - la vull conservar en un vell i bell record, sense aquest horrible turisme!. Fins i tot devora les coves, a la costa d'Artà, hi ha ara un hotel!. Em deman si els antics habitants de l'illa s'han vist afectats per l' allau de turistes i floreix el materialisme?).

Ginard tenia una opinió no molt diferent sobre el desastre mediambiental que s'estava produint a Mallorca a causa del turisme de masses. Es lamenta insistentment de l'explosió de massa turistes, del canvi social dels vilatans i la repercussió que tot allò té en la presència de les aus. En una carta al seu antic amic i company de camp Peter Ivan Lake (1915-2009) (vegeu figura n. 7), Toni li comenta les terribles transformacions que es produeixen al Port d'Alcúdia (faig petites modificacions ortogràfiques i gramaticals de la lletra de Ginart, però mantenc el seu estil): "Pedro, la verdad es que ahora no le gustaría el P. Alcudia, pues los grandes edificios para mí son montes de cemento, y los detesto. Pues le diré que en el lago de la Albufera, donde había miles de pa-

tos y las águilas pescadoras, ahora está rodeado de hoteles y chalets y otros edificios como bares y casas de PUTAS. Para decirle que no he visto un águila pescadora hace años. Que lástima, ¿verdad?"

A causa de l'estreta relació d'amistat amb el seu vell amic Peter, fill del cònsol britànic a Palma, Toni es permet, en la correspondència que es conserva, expressions una mica dures tant d'intimitat personal com de manifestació de la seva opinió. Per descomptat no relataré aquí aspectes íntims que no han de veure la llum perquè estan escrits en una correspondència personal que mai es va pensar que es conservaria o es publicaria, ni tampoc són rellevants per al tema d'aquest article. Amb tot, i com petita mostra del caràcter de Toni, direm que aquest confesa al seu amic en un arravatament de catarsi: "Me gustaría matar a todos los turistas con dinamita y tumbiar todos estos edificios tan terribles que no puedo ver" (carta a Peter amb data 12 de desembre de 1977). En un altre punt d'aquesta mateixa carta, Toni li comunica a Pedro: "Me gusta mucho que me hable del guitarrista (Segovia), pues tengo muchas simpatías para él y su música la adoro, pero cuando la oigo por televisión en los cafés me atacan los nervios ya que no puedo escucharla debido a que la gente de hoy no sabe apreciar lo bueno y gritan y yo no puedo más hasta que les digo: ¡Callaros todos, hijos de puta!.

Els nervis foren el problema de salut que va acabar amb la vida de Ginart. En una altra carta a Peter, de 10 de desembre de 1981, li comenta: "Siento no poder escribir tanto como yo quisiera para contarle muchas cosas, pero la verdad es que no puedo hacerlo debido a mis nervios. Ya veremos si puedo algún día; no se. Por el momento me encuentro bastante bien, pero siempre tomando medicinas, No he vuelto a tomar nada de alcohol ni tampoco vino, y esto me ha salvado. Vivo con mi hermana Bárbara y nos llevamos muy bien. Esperamos poder estar juntos hasta el fin. Ya veremos."

La darrera carta de Toni a Peter I. Lake data del 21 de juny de 1982 i, com sempre, des del Port d'Alcúdia. Crec que ho paga presentar-la en aquest lloc. Serveixi aquest document com a mostra de la seva afició ornitològica, respecte cap al seu mestre, amistat amb Lake, i com

a testimoniatge de les xacres del pobre Toni que derivaren, finalment, en la seva defunció:

“*Queridos Pedro y familia:*
Hace ya tanto tiempo que quería contestar a su carta, pero la verdad es que no podía debido a mis nervios. Pero ahora estoy mejor y lo hago.

Primeramente le digo que estoy muy contento de que los ingleses hayan ganado la guerra contra Argentina, pues sabe muy bien que yo soy partidario siempre de Inglaterra, y por esto digo: ¡Victoria!

Sabe Pedro que hace 3 meses que estuve muy mal, pues me encontraba con el cuerpo hinchado y con la presión de la sangre muy alta. Avisamos al doctor y me llevaron en una ambulancia a una clínica de Palma, que es expresamente para los jubilados, y me trataron muy bien. Estuve 20 días allí, y de verdad que estoy muy contento, pues ahora me encuentro perfectamente bien, y muy contentos todos mis familiares, gracias a Dios.

Puedo salir ahora con mi bicicleta para ver a los pájaros, pues siempre he tenido afición a ellos y guardo el mismo sistema, gusto e interés que cuando lo hacía con el Capitán Munn. Pero es una lástima pues han desaparecido muchas especies de ellos. Yo creo que es debido a tantos Hoteles y turistas que hay por todas partes. Qué lástima, ¿verdad?

Me gustaría tener otra carta suya, pues de veras me alegro mucho de sus cartas y para mí es como una lección que aprendo mucho con ellas (Gracias).

Este año tenemos muchos turistas ingleses en P. Alcudia y a veces hablo con algunos de ellos y nos entendemos muy bien. Sin nada más por hoy y toda su fa-

milia recibe un fuerte abrazo de mí y les quiero mucho.

Siempre su buen amigo. Tony.”
Peter Lake escrivia una darrera carta a Toni, amb data de 20 de desembre de 1982, desitjant-li, com la major part de la correspondència, unes bones festes de Nadal i feliç any nou. Un nebot de Ginart, Pedro, es va encarregar de respondre i informar al seu homònim de la defunció del seu conco:

“*Le contesto a su carta ya que mi abuela me dijo que le mandara unas letras para agradecerle su atención y comunicarle la triste noticia. Mi tío falleció el 2 de diciembre del 82. Le mando un Recordatorio para que nunca se olvide de él, como él nunca se olvidará de Vd. en recuerdo de su gran amistad. Espero que lea esta carta con cariño, como si se la escribiera él, ya que seguramente también le hubiera contestado”* (Carta des del Port d’Alcúdia, de data 25 de gener de 1983). Una plana d’aquest recordatori es pot veure en la figura n. 8.

La contestació de Peter, des de Cambridge amb data de 2 de febrer de 1983, fou la següent:

“*Don Pedro:*
Le agradezco su buena atención en avisarme del fallecimiento de Toni. No ha podido darme peor noticia, pues Toni es amigo mío desde unos 57 o 58 años. Hay pocos como esto. La última carta que el me escribió lleva fecha de junio de 1982 y de esta comprendí que su salud estaba precaria.

La madre que conozco desde muy joven comprenderá tanto como Vd. qué pena me ha dado esta noticia. Durante todos estos años, más de medio siglo, hemos conseguido mantener el contacto, a pesar de encontrarme en Indonesia, Brasil, Italia o Inglaterra. La muerte de un gran amigo me ocasiona profunda tristeza, pero no debo ser egoísta. Es peor para Vds., sobrino y hermana, quienes le habrán cuidado estos últimos años. Espero que no ha sufrido, el pobrecito Toni, antes del 2 de diciembre.

No quiero tardar más en darle las gracias por su carta y el Recordatorio llegados hace dos días. No sé cuando iré a Mallorca, pero por cierto no faltaré en buscar a mi homónimo Don Pedro y su madre avisándoles antes.

Me haría el favor de saludar atentamente a su madre de mi parte y recibir otra vez más sinceras gracias.

Su affmo. Pedro (Peter Lake)”

(Tots els originals d’aquesta correspondència epistolar entre Ginart i Lake es troben a l’arxiu personal de l’autor d’aquestes pàgines).

Descansi en pau aquest naturalis-

ta i home cabdal que fou Antoni Ginart Celiá. •

Referències bibliogràfiques

Bernis, F., Diez, P. M., y Tato, J. (1958). Guión de la avifauna balear. Ardeola, VI: 25-94.

Duran Pastor, M. (2002). Confidències d’un militar anglès sobre la situació a Mallorca entre 1936 i 1945. RANDA, 49: 151-159.

Garcias, M. i Pons, G.X. (2011). Llorenç Garcias Font, científic i promotor cultural. Mallorca, Govern de les Illes Balears. Conselleria d’Innovació, Interior i Justícia.

Jurado, J. R. (2009). Tres ornitòlegs, tres estalons. Francesc Barceló i Combis, Philip Winchester Munn i Adolf von Jordans. Mallorca, Direcció General de Recerca, Desenvolupament i Innovació. Conselleria d’Innovació, Interior i Justícia.

Munn, Ph. W. (1931). The Birds of the Balearic Islands. Novitates Zoologicae, vol. XXXVII: 53-132.

Munn, Ph. W. (1943). The Birds of the Balearic Islands. Portugal, June. 262 págs. (Manuscrit original a l’arxiu personal d’Abilio Reig-Ferrer).

Reig-Ferrer, A. (2002). José Julio Tato Cumming (1918-1989). El primer gran ornitólogo alicantino. En SEO/BirdLife. Grupo local de Alicante: Las Aves en Alicante. Anuario ornitológico 2000. Alicante: 155-160.

Reig-Ferrer, A. (2008). Hermann Grün (1892-1963): Un naturalista peculiar a terres eivissenques. Es Busqueret. Revista de divulgació ornitològica de les Illes Balears. Número 17: 8-16.

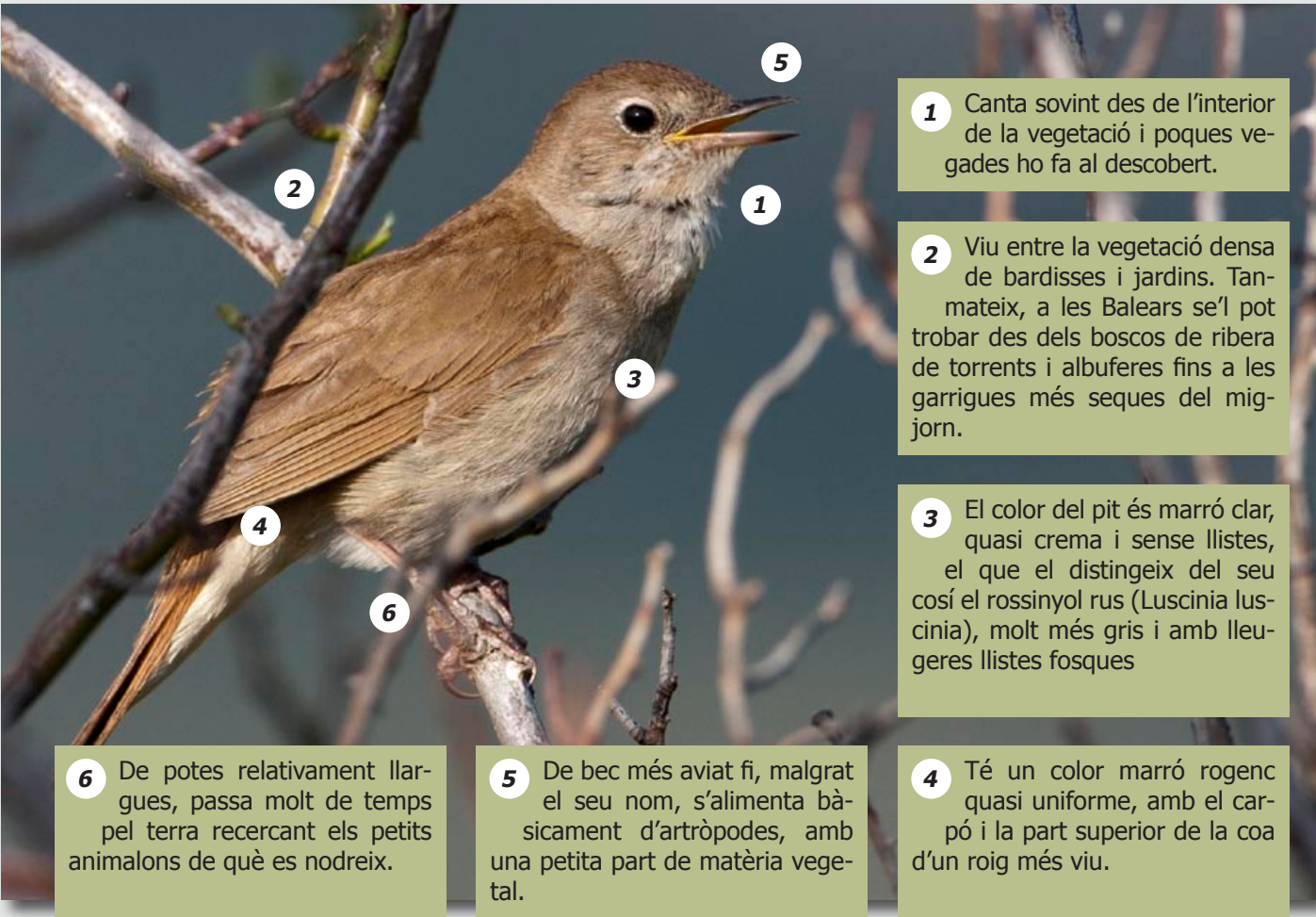
Reig-Ferrer, A. y Tato-Puigcerver, J.J. (2012). Breve apunte acerca de un manuscrito ornitológico redactado por Philip W. Munn durante su exilio en Portugal (1941-1945): The Birds of the Balearic Islands (June, 1943). Argutorio, nº 29: 53-58.

Schwendinger, H. (1994). “El paraíso de mi juventud”. Adolph von Jordans, un ornitólogo alemán y Mallorca. BSAL, 50: 549-562.

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

1 Canta sovint des de l’interior de la vegetació i poques vegades ho fa al descobert.

2 Viu entre la vegetació densa de bardisses i jardins. Tanmateix, a les Balears se’l pot trobar des dels boscos de ribera de torrents i albuferes fins a les garrigues més seques del mig-jorn.

3 El color del pit és marró clar, quasi crema i sense llistes, el que el distingeix del seu cosí el rossinyol rus (*Luscinia luscinia*), molt més gris i amb lleugeres llistes fosques

4 Té un color marró rogenc quasi uniforme, amb el capó i la part superior de la coa d’un roig més viu.

5 De bec més aviat fi, malgrat el seu nom, s’alimenta bàsicament d’artròpodes, amb una petita part de matèria vegetal.

6 De potes relativament llargues, passa molt de temps pel terra recercant els petits animalons de què es nodreix.

El rossinyol, *Luscinia megarhynchos*

Altra vegada som a l’estiu. Calor, nits sense dormir i sentint, els qui tenen el privilegi de viure a prop de fora vila, els refillets i les frases contundents del cant del rossinyol. Si preguntau a molta gent, fins i tot a la que viu al camp, per aquest aucelló, molts us diran que el coneixen pel cant però que mai l’han vist. Precisament això és una bona definició de l’au: molt sovint sentit però rarament vist. El qui té la paciència o la curiositat d’aguaitar-lo se’n sol dur una decepció, ja que és un aucell molt discret de costums i poc vistós de color. Malgrat aquesta discreció és conegut des dels temps clàssics i els llatins ja el batien amb el nom de *luscini* o llur diminutiu, *lusciniola*. Com es veu, Linné no tengué cap dubte a l’hora de posar-li nom genèric. Tant bé li semblà que repetí el nom per classificar el rossinyol rus (*Luscinia luscinia*), l’única espècie comuna a Suècia. El 1831 Brehm batia el rossinyol comú amb el nom específic de *megarhynchos*, del grec *mégas* (gros) i *runkos* (bec), literalment

rossinyol de bec gros; però, com gairebé sempre, no és que hi hagi una gran diferència entre el bec del rossinyol rus i el d’aquest. Els grecs clàssics l’anomenaven *aèdôn* (*αἰδών* en grec modern), cantor o músic, mot utilitzat a molts de noms científics d’altres aus. Això és tot; com veieu, molt prosaic. On sí hi ha més poesia és en els noms populars. En gairebé totes les llengües romàniques el nom deriva del provençal *rossinhol*. Sembla que l’origen és del llatí *lusciniola*. La modificació de la “l” per una “r” es pensa que fou per un encreuament amb el llatí *russus*, roig; així hi ha noms com el provençal *roussin-golet* o l’italià *rusignolo*. La gran extensió del nom provençal molt probablement té l’origen en la importància dels joglars en la cultura occitana on, sovint, lligaven aquest aucell a l’amor romàntic. Dels qui ens hem criat dins la cultura catalana qui no ha sentit la cançó “rossinyol que vas a França, rossinyol”, que havia de dur notícies de la cantora a sa mare i la queixa del mal mari-

datge a son pare. En gallec és *rousinol*, en portuguès *rouxinol*, en castellà *ruiseñor*, en italià *rusignolo* i en francès *rossignol*. En els idiomes germànics el que es destaca és la seva capacitat cantora nocturna; així, en anglès és *nightingale* (cantor nocturn), en alemany *nachtigall*, en neerlandès *nachttegaal*, en danès i noruec *nattergal*, en suec *naktergäl* i en islandès *næturgali*. Dels idiomes romànics l’únic que recull aquesta característica és el romanès *preveguitoare*, el serè. En els idiomes eslaus ja no té res a veure amb els joglars i tenen una arrel comuna, com el polonès *slowik*, el croat *slavuj*, i l’eslovac *slavík*. En basc se li diu *urretxindorra*, que deu ser el nom propi perquè no està format d’altres parts com la blaveta (*Luscinia svecica*), que és *paparrurdina*, que ve de *paparr*, fermall (referint-se a la joia que serveix per a subjeclar un vestit o altra peça de roba) i *ur-dina*, blau. •

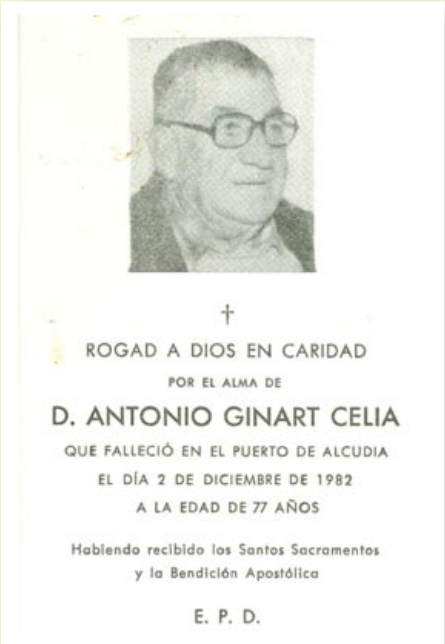

Figura 8. Una plana del recordatori de la defunció d’Antonio Ginart Celiá (arxiu personal de l’autor)

Un racó per descobrir

Camins de muntanya, les valls de Puigpunyent

Per **Magdalena Prohens**
Fotografies de Xavier Barceló

Els antics camins de correu dels pobles de muntanya de Mallorca ofereixen la possibilitat d'observar ocells de diversos àmbits, ja que recorren zones prou diferents, com terres de conreu, garriga i forestals, tot i que també presenten certa dificultat perquè els ocells de bosc i els

rapinyaires que hi passen no sempre són fàcils de veure. La ruta que suggerim discorre pel municipi de Puigpunyent, des del coll des Grau cap al poble, per camins de muntanya que passen per les possessions de sa Comuna, sa Campaneta i Son Fortesa. Per arribar-hi s'ha d'agafar la carretera

MA 1101, que connecta Puigpunyent amb el municipi veïnat d'Esporles i que transcorre pel coll des Grau (460 m) i després per la bella vall de Superna.

La vall de Superna, situada a la part septentrional de Puigpunyent, es troba,

com el seu nom indica, sobrealçada o superior respecte als dos nuclis de població i permet vistes molt interessants dels penyals i muntanyes que hi ha al voltant, on molts cops hi sobrevolen corbs (*Corvus corax*), àguiles calçades (*Aquila pennata*), milanes (*Milvus milvus*) i voltors (*Aegypius mona-*

chus). A finals de juny de fa dos anys hi vàrem desenes de falcons de la reina (*Falco eleonora*) caçar, durant dos vespres seguits, el que semblaven libèl·lules. Va ser un espectacle emocionant que potser van protagonitzar els falcons de la colònia del P.N. de Sa Dragonera, a Andratx, que

és possible que s'hi haguessin desplaçat, ja que recorren grans distàncies en un dia a la recerca de menjar.

La nostra passejada comença just després del cim del coll, i a la següent volta de la carretera, a l'esquerra, just devora

d'una casa. Està senyalitzat com a ruta a peu amb marcadors de fusta del Consell. Fins a Son Fortesa hi ha un poc més de dues hores i dues i mitja fins a Puigpunyent. Tot just arribar ja hi podem sentir el cant dels rossinyols (*Luscinia megarhynchos*), si és època estival, i veure els omnipresents menjamosques (*Muscicapa striata*) anar i tornar dels cables d'electricitat. Els pinsans (*Fringilla coelebs*) també són molt visibles, ja que solen estar just vora la carretera. A pocs metres hi ha unes barreres que se'ns commina a deixar tancades. Tot d'una entrem en un camí on hi ha pins a dreta i esquerra i potser ja hi podem veure trencapinyons (*Loxia curvirostra*). De tota manera, ens passaran volant en grups sorollosos en nombroses ocasions durant la caminada i és impossible no sentir-los en un moment o un altre. Poc metres després, a la dreta hi haurà una reixa que ens acompanyarà fins al final de la pujada, mentre que a l'esquerra hi ha pins i alzines amb uns rètols que diuen, paradoxalment, "sa Comuna propietat privada". Els busquerets de cap negre (*Sylvia melanocephala*) i els de capell (*Sylvia atricapilla*) solen anar voltant per les mates que hi ha a la zona. Els ferrerics (*Parus major*) també hi són abundants, a vegades en colles nombroses que es desplacen amb gran soroll. Les falzies (*Apus apus*) i cabots (*Delichon urbicum*), en bàndols mixtos —els primers volant més alt i els segons més avall, com és habitual— solen ser-hi presents a la temporada estival, com també alguna oreneta (*Hirundo rustica*). A l'hivern també s'hi poden albirar grups de cabots de roca (*Ptyonoprogne rupestris*) i ulls de bou (*Phylloscopus collybita*), a part dels abundants ropits (*Erithacus rubecula*). Als reietons (*Regulus ignicapilla*), per la seves reduïdes dimensions, els podem sentir però és difícil que els arribem a veure. No per natural deixa de ser meravellós el canvi que es produeix amb la incorporació durant cada estació dels corresponents migrants i la muda de sons que s'hi produeix.

La pista forestal és prou ampla i la podem pujar pausadament, admirant la vegetació. La zona presenta nombroses espècies de garriga i muntanya com llentiscle (*Pistacia lentiscus*), estepa blanca (*Cistus albidus*) o càrritx (*Ampelodesmus mauritanica*) i diversos tipus de falgueres a les encletxes de les pedres, com falzia roja (*Asplenium trichomanes*), dauradella (*Asplenium ceterach*) o polipodi (*Polypodium cambricum*), a més de l'endèmica espinalera (*Rhamnus bourgeanus*) en forma de petits coixinets, entre d'altres. També hi ha flors com didaleres (*Digitalis minor*) i orquídiades, com a l'hivern la mosca negra (*Ophrys fusca*) i a la primavera les mosques grogues (*Ophrys lutea*). De tant en tant ens sorprendrà el bram d'alguna de les moltes cabres salvatges que peguen bots per la zona.

Quan arribam al capdamunt de la pujada, just després de les barreres de sa Campaneta, podem admirar un magnífic paisatge, amb el puig de na Fàtima (480 m) al darrere, el poble de Puigpunyent i les cases de son Fortesa al fons i el Galatzó a la dreta. Si s'hi puja de vespre s'hi poden presenciar boniques postes de sol, amb el cel vermellós, mentre se senten cantar el

sebel·lins i és possible que el Galatzó es cobreixi, de cop i volta, de boires esfilagarsades que avancen ràpidament, com si tenguessin tentacles, imitant formes capritxoses. Si s'hi està prou temps es possible veure-hi algunes de les milanes de la contrada i, amb tota probabilitat, alguna àguila calçada que potser intentarà fer fora dels seus dominis un intrèpid xoriguer (*Falco tinnunculus*). Els tudons (*Columba palumbus*) volant són molt nombrosos i a l'hivern fins i tot se'ns pot creuar algun ràpid falcó torter (*Accipiter nisus*). Els tords (*Turdus philomelos*) hi són bastant presents durant l'hivern, i de fet tota la zona fins a Esporles és coneguda per haver-hi diversos colls de tords, que han deixat rastre en la toponímia.

Trencapinyons, *Loxia curvirostra*Falcó marí, *Falco eleonora*

Després d'aquest mirador s'inicia una zona de grans pins que patí moltes baixes durant les ventades de fa tres anys, ja que en caigueren molts que deixaren el camí intransitable durant uns dies. Les restes dels pins talats encara són presents als costats del camí, on els troncs es van descomponent lentament. Tot i això encara és un pinar força impressionant amb fortes ventades durant la tardor. Poc després ja veurem les cases de sa Campaneta, actualment un agroturisme. El camí passa prop de la font de So na Jaume, ubicada en el fons d'una volta, que proporciona aigua a la finca per regar els fruiters que hi ha a les marjades. Més enllà hi ha una font de mina, la font del Pi, l'aigua de la qual es canalitza per mitjà d'unes canonades de plàstic. Nosaltres, però, seguirem cap

Ferrerico, *Parus major*

Vitrac, *Saxicola torquatus*

amunt, pujant per les restes del camí original. Passarem per l'humit alzinar, on també hi ha arboceres, i més tard trobarem indicadors cap al coll d'Estellencs (aquesta és pròpiament la carretera vella d'Estellencs, ja d'època romana), i cap a Puigpunyent. Nosaltres anirem cap a son Fortesa, on encara necessitarem més d'una hora per arribar-hi. Alternarem l'alzinar amb pinar i haurem de traspasar un portell amb co-

lumnes de pedra. De camí hi ha la font de la Muntanya, devora les cases del mateix nom, l'aigua de la qual es du cap a l'aljub de son Fortesa.

Les cases de son Fortesa estan situades en un promontori, envoltades de marjades, i amb una paret de pedra que tanca el camí a banda i banda, que ara és asfaltat i tacat de plataners a les voreres immediates a la casa. És una zona on es

poden observar fàcilment passeriformes, tant al tarongerar de devora les cases com més endavant a les terres de conreu, i és un bon lloc per observar els migrants estivals o d'hivern, ja siguin coa-roges, ulls de bou o menjamosques. També és fàcil veure-hi caderneres (*Carduelis carduelis*) menjant llavors de margalida als camps llaurats o busquerets de cap negre entre els esbarzers del torrent (on també s'hi poden sentir rossinyols) o als plataners, arbres als quals, si tenim sort, a l'hivern hi podem veure menjar algun grup de llunets (*Carduelis spinus*). Els verdelers (*Carduelis chloris*) i gafarrons (*Serinus serinus*) ens passaran volant o s'aturaran a cantar des d'algun posador.

Cap a l'estiu, quan han segat, és fàcil veure als camps que hi ha just al final algun sebellí (*Burhinus oedicnemus*) que pensa que el seu color críptic el fa passar desapercebut, immòbil rere algun rostoll, però visible pel seu volum i pel seu gran ull groc. Encara que no se'ls vegi, però, és molt fàcil sentir-los cantar molt a prop. Als pals de telèfon algunes vegades s'hi posen mussols (*Otus scops*) i fins i tot alguna vegada hi podem veure un mostel (*Mustela nivalis*) o mart (*Martes martes*) botant les pedres dels marges. Una espècie molt fàcil d'observar caminant pel terra és el puput (*Upupa epops*), tot i que després de l'hivern també s'hi poden veure primaveres (*Oenanthe oenanthe*), les emmascarades sol·leres boscanes (*Emberiza cirius*) o sol·leres (*Emberiza calandra*) cantant damunt els ametllers, vitracs (*Saxicola torquata*) anant i venint des dels albons i herbes altes i les titines (*Anthus pratensis*) caminant pels rostolls. Per descomptat, però, les reines de la zona són les milanes, seguides de les calçades. Els corbs, grallant, també solen ser-hi presents. De fet, durant una època se'ls veia posar-se, horabaixando, en un pinar proper.

La volta acaba quan sortim per les barreres de la finca i entram en les últimes cases del nucli urbà. Encara meravella veure com tan a prop d'una zona habitada hi pot haver tanta diversitat de paisatges i d'ocells. •

Coaroja de barraca, *Phoenicurus ochruros*

Identificació

El capsigrany

Per **Xavier Llabrés**

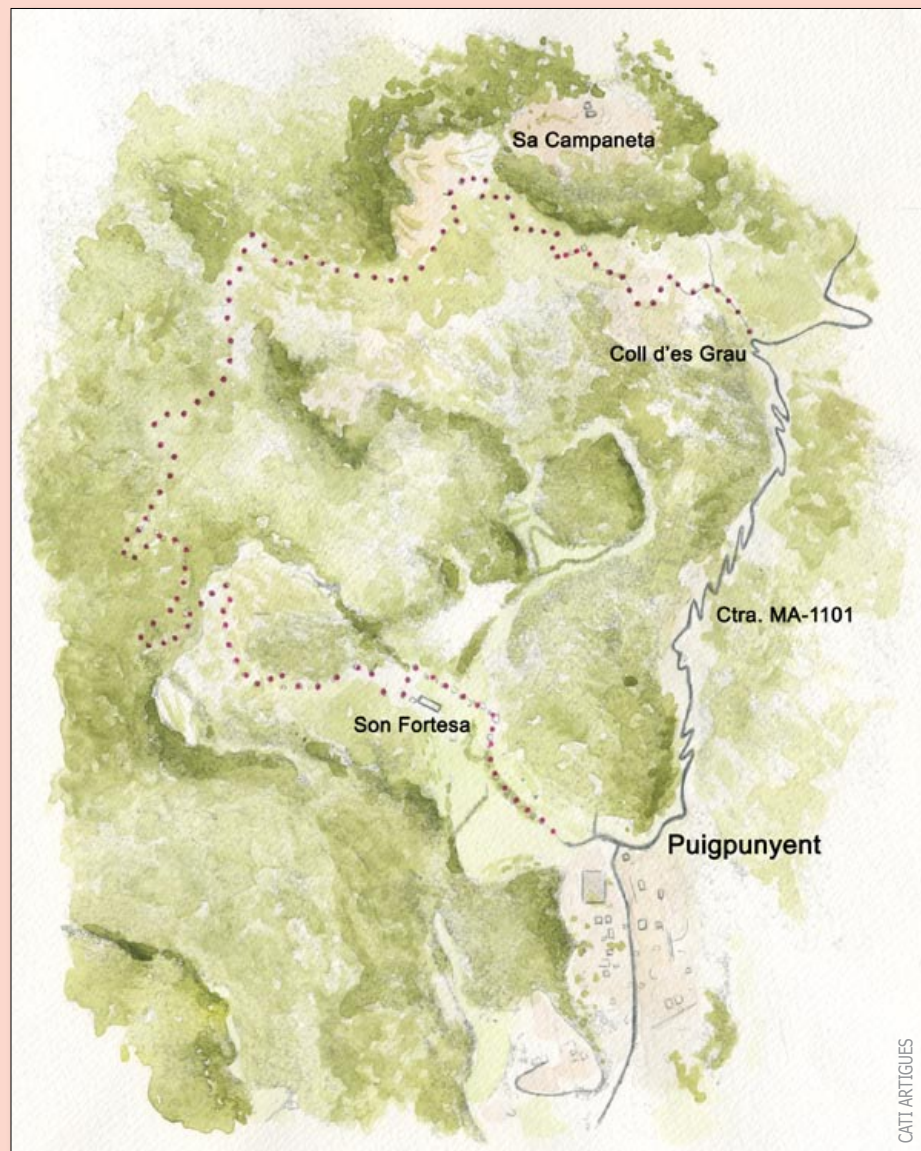
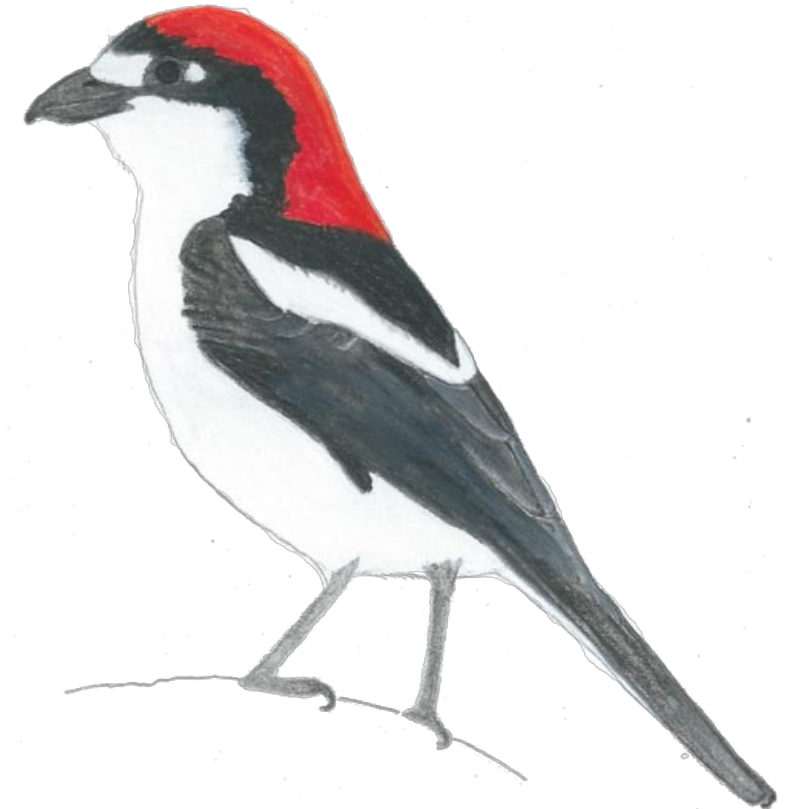
Dibuixos de **Lupe Suárez**

El capsigrany (*Lanius senator*) és un passeriforme de mida mitjana amb una coa llarga i un bec relativament curt i gruixut amb forma ganxuda, a causa de l'especialització de la seva alimentació a base d'insectes, rèptils, petits mamífers i aus. La subespècie estival a les balears és badius i, quan l'observam al camp, es diferencia de la nominal especialment per l'absència de blanc a la base de les primàries. Normalment el trobarem atalaïant a branques o a arbres de zones obertes, en les quals cerca el seu menjar. El seu reclam més característic és curt, fort i greu, tot i que al cant pot fer servir tota casta de notes melòdiques i un variat nombre d'imitacions de cants d'altres aus.

Adult: A més del que hem esmentat abans, el plomatge és molt característic: té les parts inferiors pràcticament blanques, igual que el carpó i les plomes externes de la coa, que en el seu conjunt fan un patró fàcil de diferenciar al vol, ja que les ales, coa i careta són negres, en contrast amb les altres parts del cos. L'única nota de color una mica més cridanera és des del front fins al clatell: els mascles el tenen de color marró rogenc intens i les femelles marró ataronjat més diluït.

Jove: El plomatge és marró clar favat amb les parts inferiors més blanquinoses. Ja els podem destriar dels joves de la subespècie nominal pel criteri abans esmentat. Hi ha un tret característic que els també els distingeix fàcilment dels joves de capsigrany roig (*Lanius collurio*), fet especialment important al principi de la migració: les escapulars són brunes sense una marcada diferència de color amb el clatell ni gens de color rogenc; a més, són més clars, tot i que al camp es fa difícil apreciar diferència, especialment si les condicions de l'observació no són bones.

CATI ARTIGUES

Al darrer número d'Es Busquet acabàvem l'article sobre el Big Year amb la frase: "Sort, bona migració i bon Big Year!", esperant que la migració que just començava fos bona. Però el que no imaginàvem es que ho seria tant, ja que aquesta ha estat, probablement, la millor prenupcial dels darrers 20 o 25 anys. Una migració amb multitud d'espècies d'aus habituals, menys habituals, escasses i rares, que ha aconseguit que - quan només som a la meitat del Big Year - aquest ja no sigui només un Big Year, sinó un Great Year, és a dir, un Gran Any, un any que segurament recordarem durant molt de temps.

Ara que ens trobam en ple estiu i les espècies nidificants estan establertes a l'illa surant les seves niades, ja es pot

El dia dels Pernis

L'aligot vesper (*Pernis apivorus*), el pernis, és un d'aquells clings que la majoria dóna per segur que comptabilitzaran a final d'any. Al mes de maig passa amb certa abundància cap al nord i es pot veure amb relativa facilitat a diferents indrets de la muntanya, com ara Ternelles, Mortitx i, sobretot, a Formentor i Albercutx. Però si això falla, a la tardor es pot tornar a observar al Cap Salines, en aquest cas tornant cap a Àfrica. En definitiva, quan acabi el 2013 seran pocs els participants que tindran buida la seva casella del pernis i quasi tots l'hauran sumat a la llista d'espècies observades.

Així i tot, i malgrat l'excel·lent primavera ja comentada, el pas dels vespers estava resultant normal, o fins i tot més baix del que és habitual, fins al 19 de maig, quan es va batre el record d'aus comptabilitzades en un sol dia a Albercutx. A les 9.15 h varen començar a elevar-se aligots vespers des de la vall de Cases Velles i la muntanya de na Blanca, formant un grup de 40 individus marxant en direcció NO o ONO; als pocs minuts es va formar un altre grup de 60, i en menys de dues hores se'n varen anar formant altres fins a sumar 489 exemplars, la qual cosa vol dir que en

dir que aquesta ha estat una primavera realment excepcional, amb moltes observacions d'espècies rares o poc comunes coincidint, sobretot, amb una intensa borrasca que va afectar les illes durant set dies. El mal temps va començar el 25 d'abril i va durar fins a l'1 de maig; és a dir, una setmana completa, la darrera setmana del mes d'abril, coincidint en bona part amb els millors dies que tenim per observar la migració. Va ser un temporal amb moltes pluges, forts vents de component nord-nord-est o directament tramuntana i temperatures molt per sota del que és habitual per l'època. Tants de dies de mal temps varen suposar, sense dubte, greus dificultats i problemes per a milers i milers d'aucells, i probablement també la mort de molts d'ells, que quedaren atrapats a

degueren sortir molts més, ja que havia moments en què era difícil comptar-los per la coincidència dels grups que ja partien amb els nous que es formaven.

El més curiós, apart del gran nombre d'individus, va ser la direcció que agafaren els grups. Cap d'ells va marxar cap al nord o el nord-est, com es habitual i com era d'esperar, sinó que un cop guanyada altura sobre na Blanca, el Fumat, es dirigien cap a la zona del Pal i la mar, creuant en direcció oest cap a la zona del castell del Rei; això sí, per la mar, però amb un rumb gens habitual, especialment perquè tots els grups varen fer exactament el mateix. El motiu? un misteri més de la migració, els vents, les pressions atmosfèriques i les percepcions de els aus, especialment els grans rapinyaires.

Mallorca, obligats a fer un stop sense possibilitats de continuar el seu viatge cap al nord. Aquest tap gegant provocat per la borrasca va incrementar substancialment les probabilitats que els ornitòlegs i biyeardistes els trobasin al camp.

Per alguns varen ser dies de no aturar. Arreu de l'illa hi havia ocells d'interès i els mòbils, amb programes com Whatsapp o Twitter varen tenir moltíssima feina, rebent avisos i més avisos d'observacions. Això va facilitar que molta gent pogués observar molts ocells interessants. Un bon grup de biyearders varen establir el centre d'acció a la zona humida de can Cullerassa, entre l'Albufereta i el Port de Pollença, i can Cullerassa va ser declarada Zona 0. Durant tota la setmana, cada matí, ben d'hora, hi arribaven ornitòlegs (entre els quals hi havia molts estrangers, que també apareixien a diari) i allà mateix es decidia cap a on anar segons les notícies disponibles, el temps i el que s'havia observat els dies anteriors. Varen ser jornades de pluja, de molt fred, de pèssima visibilitat, de vent, de fotos dolentes, d'arribar cada dia a casa amb el material mullat i haver d'agafar-lo encara banyat al matí següent, de cremar rodes i gastar benzina... però també va ser una de les millors setmanes d'observació d'aus que s'han viscut a Mallorca en molt de temps. Pels qui heu vist la pel·lícula The Big Year i en recordeu l'escena, aquest set dies d'abril varen ser comparables a la visita a l'illa d'Attu, un dels moments culminants del nostre Big Year 2013.

Com ja hem comentat, la borrasca que per a nosaltres va convertir-se en una oportunitat única de gaudir de la presència d'aus que no es veuen habitualment a l'illa (bé perquè no creuen per Mallorca o bé perquè passen per ella ràpidament), també va suposar un terrible entrebanc per a moltes aus, especialment pels hirnodíids (oronelles i cabots) i falzies. Aquests ocells, acostumats a viure i a alimentar-se a l'aire menjant insectes al vol, els dies de pluja forta - a diferència d'altres ocells que s'amaguen als arbres - queden exposats sense poder amagar-se ni trobar insectes per menjar. De ben segur en varen morir molts durant la tempesta o intentant arribar, febles, a les costes del continent; però això també forma part de la selecció natural evolutiva i millora de l'espècie i, probablement, els qui varen sobreviure a una situació tan complicada deixaran uns descendents una mica més forts.

Varen ser sis dies de migració de valent: dies d'arpetles russes - sí, en plural - (*Circus macrorus*), d'arpetles cendroses (*C. pygargus*) i arpetles (*C. aeruginosus*) que arribaven en grups per a dormir a

Un fuel·l americà al Salobrar

Quan semblava que el gruix de la migració, de la gran migració primaveral del 2013, estava acabant va arribar la gran sorpresa (una més d'aquest Big Year) en forma d'un jove de fuel·l americà menjant en una de les basses del camí de sa Barrala, al Salobrar de Campos. Era el 27 de maig. El va trobar en Maties Rebassa, i el fet de tractar-se d'un exemplar jove va dificultar, encara més, la seva identificació, tot i que des del primer moment es veia que no era cap dels fuel·ls habituals a Mallorca. Després d'uns primers dubtes sobre si era l'espècie asiàtica o l'americana, diferents experts de l'estat varen ratificar les primeres impressions, confirmant la bomba final d'aquest pas primaveral: un primer per a les Balears o FOBI (First Of Balearic Islands en l'argot del Big Year), una nova espècie per afegir a la llarga llista d'espècies observades a les illes.

Es tracta d'un fuel·l propi d'Amèrica, anomenat aquí fuel·l americà (quina poca imaginació!) o *Pluvialis dominica*. Cria al nord de Canadà i Alaska i passa l'hivern a l'Argentina, on l'espècie es co-

neguda amb el nom de Chorlo pampa. Com veieu és un fuel·l que completa el seu cicle vital a molts de milers de quilòmetres d'Europa, entre les planures de la pampa i les de la tundra àrtica, i que, vés a saber per quins motius, es va desviar de la seva ruta habitual per anar al Salobrar de Campos.

Allà, al camí de sa Barrala seguia al dia següent, on va tornar ser vist. Però ni al tercer dia ni als posteriors se'l va tornar a observar per la zona. En definitiva, aquest fuel·l americà ha estat la perla final d'una migració inoblidable i, sens dubte, una de les joies del Big Year.

l'Albufereta; de xoriguers petits *Falco naumanni*, de xoriguers cama-roges (*F. vespertinus*), de gaigs blaus (*Coracias garrulus*); de mosqueters siuladors (*Phylloscopus sibilatrix*) que fins i tot es varen observar dins petits jardins del Port de Pollença; de moltíssims papamosques negres (*Ficedula hypoleuca*), de papamosques de collar (*F. albicollis*), d'oriols (*Oriolus oriolus*) per tot arreu, de devuit llambritges menudes (*Sterna albifrons*), d'una gaviña de bec prim (*Larus genei*), del cucui reial (*Clamator glandarius*); de boscarles (*Acrocephalus spp.*), titines (*Anthus spp.*) i busquerets (*Sylvia spp.*); de mussols emigrants (*Asio flammeus*), fumarells alabancs (*Chlidonias leucopterus*) i comuns (*Ch. niger*), garses de mar (*Hamaetopus ostralegus*), curleres (*Numenius spp.*). En definitiva, de tot i molt i a tot arreu.

Lògicament, després d'aquesta setmana màgica, la migració va continuar, però no amb el mateix ritme d'observacions ni d'ocells. Als llocs habituals d'observació de

la migració es varen seguir detectant les espècies migratòries més habituals, però així i tot, no van mancar tampoc algunes sorpreses, com els més de 500 aligots vespers (*Pernis apivorus*) que varen dormir a la zona de Formentor i Cases Velles, i que varen partir al matí següent, regalant-nos un espectacle grandios a l'enlairar-se des de tots els racons de Formentor; l'extranya migració dels enganyapastors (*Caprimulgus europaeus*) sobre la mar; la llambritja de bec vermell (*Hydroprogne caspia*) a la punta de n'Amer; l'arribada i albirament de les nonetes (*Hydrobates pelagicus*) des de la costa de Mallorca, o la primera cita per a Balears d'un fuel·l americà (*Pluvialis dominica*) al camí de sa Barrala (Es Salobrar de Campos). Aquesta darrera cita ha estat, segurament, la millor forma de tancar una temporada de primavera que serà recordada com una de les millors grans migracions prenupcials i, recordant la pel·lícula de John Reed, pels "7 dies que marcaren el Big Year". •

Classificació

De mica en mica, segons avancen els mesos, més participants van assolint l'esperada xifra de 200 espècies observades. Sense dubte, dos factors han resultat clau per assolir aquest nombre més ràpidament del que semblava al mes de gener: primer, l'excel·lent migració ja comentada i, segon, la millora de les comunicacions entre els participants. En plena aturada estival, quan no es pot sumar gaire, ja hi ha quatre ornitòlegs que han assolit les 200 espècies observades. Repassant la classificació actual, segur que quan comenci la temporada postnupcial i tornin els hivernants, que són com les recuperacions del setembre, tal vegada seran entre 15 i 20 els ornitòlegs que arribaran a les 200 espècies.

Pos.	Participant	Nº Sp.
1	Maties Rebassa	220
2	Josep Manchado	207
3	Pere Vicens	203
4	Rafel Mas	199
5	Lalo Ventoso	195
6	Gemma Carrasco	192
7	Juanjo Bazan	190
8	José Luis Martínez	189
9	Cati Artigues	188
10	Jordi Muntaner	188
11	Toni Muñoz	188
12	Juan M. González	187
13	Biel Bernat	184
14	Susana Quintanilla	177
15	Antoni Soler	175
16	Xavi Llabrés	172
17	Carlos López Jurado	172
18	Manolo Suárez	172
19	Lluís Parpal	171
20	Jaume Adrover	170
21	Cristina Fiol	164
22	Michael Montier	163
23	Steve Nicoll	163
24	Carlota Viada	143
25	Andrés Mas	124
26	Nieves Negre	124
27	Manolo Cabalga	121
28	Lupe Suárez	119
29	Xavier Mas	107
30	Rafael Berlanga	98

La resta de participants no han actualitzat les seves dades.

Senderisme i birdwatching al voltant dels Annapurnes

Per Rafel Mas

Yaks pasturant a Yak Kharka

Aquest és un exemple de com un viatge de caire esportiu, bàsicament dirigit al *trekking* es pot combinar amb l'activitat d'observació d'aus. De fet gairebé no varem veure ningú que portés prismàtics, llevat d'una senyora amb uns binocles de

butxaca. La gent local ja no s'espanta de les càmeres de retratar, però queden sorpresos i els crida molt l'atenció veure que duus uns binocles penjats al coll. El país en sí mateix no és venut com una destinació espectacular per a l'observació d'aus, però

seguint senders que et duen per diferents hàbitats fins a arribar als 5.416 metres d'altitud, al conegudíssim pas del Thorung La (Thorung La Pass), s'hi poden veure gran diversitat d'espècies, fins i tot a les parts més altes, nevades i inhòspites.

Els mesos de setembre i octubre són els millors per visitar la zona muntanyosa dels Annapurnes. L'època dels monsons ja ha acabat, i les ennuvolades espesses que amaguen l'imponent paisatge i les fortes pluges que empastifen tots els camins de fang i els fan gairebé intransitables i plens de sangoneres donen pas a dies solejats, de cels blaus i purs. L'únic emperò és que es tracta de la *temporada alta* i l'afluència de gent provoca que la muntanya faci una sensació de massificació.

La ruta que revolta els Annapurnes, muntanyes que gairebé arriben als 8.000 metres i que formen un massís, discorre per dins del Parc Nacional de l'Annapurna Conservation Area, una zona protegida que abasta els 7.629 km², la més extensa del país. La muntanya més alta d'aquesta serralada és l'Annapurna I, amb 8.091 metres. Nosaltres iniciarem una caminada molt popular entre els senderistes que havia de durar deu dies. Les caminades diàries no són massa llargues, de 5, 6 o 7 hores, i això permet anar relaxat fent observació ornitològica, però t'arrisques a no trobar bons allotjaments si arribes molt tard. L'objectiu era arribar al pas del Thorung La, a poder ser sense patir mal d'altura, gaudir de l'imponència del paisatge i, amb la mateixa, veure el màxim d'espècies d'aus.

El nostre itinerari començà a la població de BhulBule (840 m). Al poc temps de caminar arribàrem als primers camps d'arròs, precioses terrasses verdes que aprofiten fins al darrer racó de la muntanya on es pot sembrar una grapada d'arròs. L'aigua és abundantíssima, amb cascades d'aigua per tot i un riu, el Marsyangdi Nadi, que en aquell moment era ben cabalós. A algunes marjades ja es començava a segar l'arròs amb falçeta, a mà i amb l'esquena vinclada. El primers aucells que vérem per la zona foren els parents dels ferrerics, els ferrerics grocs (*Parus xanthogenys*) amb unes crestes de *punk* espectaculars. Als rius trobàrem preciós i gros el coa-roja de capell blanc (*Chaimarornis leucocephalus*) i ens adonàrem més tard que seria el nostre sempitern acompanyant a qualsevol revolt tranquil del riu; tot i això, veure'l no cansava i sempre era una bona excusa per returar el pas. Un altre aucell molt lligat al riu era el coa-roja fuliginós (*Rhyacornis fuliginosa*). El nostre guia, lluny de desesperar-se pel nostre pas d'ornitòleg es va acabar interessant pels aucells i se sorprenia de la diversitat que trobàvem i que ell desconeixia.

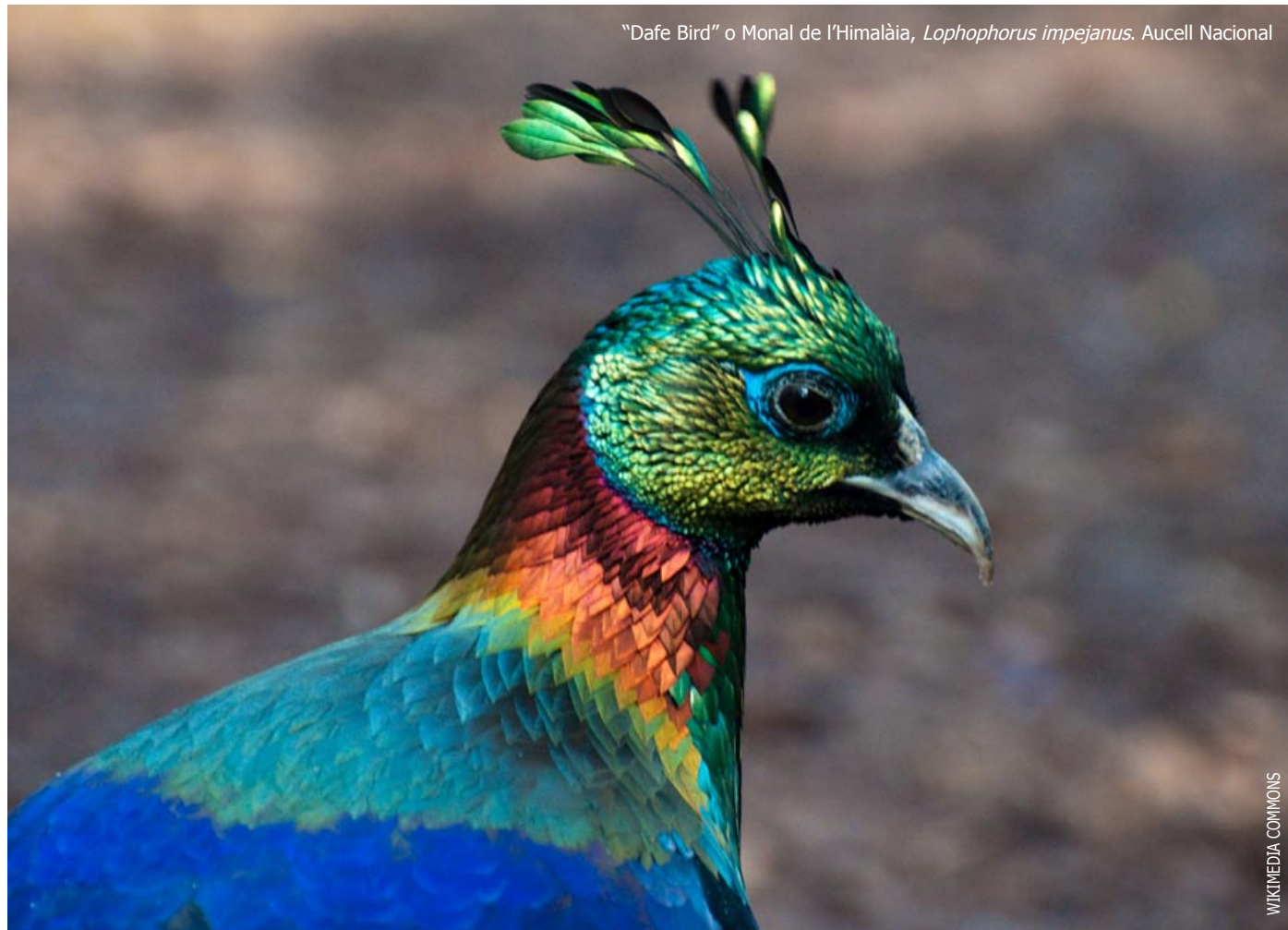
Quan acabaren els arrossars ens endinsàrem en una zona de selva subtropical on les papallones voletejaven arreu, amb molta vegetació, infinitat de falgueres esponeroses i els primers voltors lleonats (*Gyps fulvus*) i corbs casolans (*Corvus splendens*).

Així com agafàvem altura, abans d'arribar a Dharapani (1.995 m), a les

Arrossars pròxims a Bhulbhole

GEMMA CARRASCO

"Dafe Bird" o Monal de l'Himalàia, *Lophophorus impejanus*. Aucell Nacional

WIKIMEDIA COMMONS

parets nues de roca aparegué el nostre primer pela-roques (*Trichodroma muraria*). després arribàrem a veure'n fins a 5 exemplars, al llarg de tot el *trekking*. És sorprenent com a tanta d'alçada hi ha tanta de vegetació, ja que prop dels 2.200 m. trobam boscos ombrívols i altíssims d'arços (*Acer oblongum*) i unes quercínies enormes que crec haver identificat com a *Quercus oxyodon*. Prop de Dharapani un aucell blau com el cel ens va deixar estorats...no poguérem aclarir si era un caçamosques hindú (*Eumyias thalassina*) o un caçamosques blavós (*Cyornis unicolor*)... però era una joia amb ales.

Més amunt en un bosquets de teixos hi trobàrem un grup de 6 o 7 langurs (*Semnopithecus schistaceus*), endèmics dels Himàlaies, menjant fruits de teix. La seva gran mida i rapidesa per moure's entre la vegetació ens deixaren sembrats al camí amb els pèls de punta.

Poc a poc la vegetació s'anava fent més escassa i anaven apareixent diferents pisos bioclimàtics. En un rierol petit, afluent del principal ens compareix un torrenter menut (*Enicurus scouleri*), un aucelló blanc neu i negre carbó, mesclat a bocins impossibles de memoritzar. Era fantàstic, els nostres ulls d'ornitòleg avesats a aucells més bé poc vistosos ens feien pampallugues. Per dins l'envitricollada vegetació, el que aquí seria un romagueral,

començam a sentir yuhines mostatxuts (*Yuhina flavicollis*) i yuhines de gola estriada (*Yuhina gularis*). Embadalits una mica més i estirant de la guia d'aucells desesperam el nostre guia que volia arribar prest per aplegar bon allotjament al poble d'Upper Pisang (3.300 m). Allà dalt començava fer molt de sol i molta de fresqueta, les muntanyes de cada vegada es veien més imponents, però la vegetació s'anava fent escadussera, segurament a causa del pasturatge de cabres: quatre romaguers, quatre rosers silvestres i uns albercoquers salvatges d'albercocs amargs, surencs i incomedibles. Aquí no hi havia moltes d'espècies d'aus, però sí algunes ben interessants com el voltor de l'Himàlaia (*Gyps himalayensis*), o els preciosos esbarts de l'exòtic colom de neu (*Columba leuco-nota*).

Al llarg del camí es van succeint les tirades de rodes d'oració budistes Om-Ma-ni-Padme-Hum. També són freqüents les Stupa o els Chortens, que són memorials religiosos. Cap d'ells desentona amb el paisatge i de fet es fa difícil imaginar-se'l sense. Trobam preciosos marges de pedra seca plens de pedres tallades a mà amb inscripcions i mantres budistes, alguns molt acolorits i les conegudes banderoles de colors que, amb l'ajut del vent, escampen les oracions i el desig de pau arreu del món. Arreu, la gent, avesada al turisme, és molt agradable. Es fa dur i és un cop

fort anar amb la teva motxilla de menys de 12 quilos i botes impermeables i creuar-te amb un habitant local amb xancletes i amb més de 60 quilos a l'esquena, duent menjar o dues bombones de gas perquè hi hagi dutxes calentes per als senderistes.

Baixant un poc d'altitud (3.200 m), prop de la població de Manang, la vegetació era clara però hi havia bosquets oberts d'una conífera, el pi blau de l'Himàlaia (*Pinus wallichiana*), amb unes acícules llargues i pinyes cilíndriques plenes de degotissos de reïna transparent i lluent com diamants. Més amunt compareix l'avet de l'Himàlaia (*Picea smithiana*). De Manang continuàrem pujant fins a Yak Kharka, (4.050 m) i des del camí observàrem diversos grups del famós blue sheep o bàral de l'Himàlaia (*Pseudois nayaur*), amb més de 150 exemplars. Segons diuen els locals està estrictament protegit i no es pot caçar. És el principal aliment del lleopard de les neus, que cercàrem i cercàrem, rastrejant els costers de cabra, però que és tan mal d'afinar com el famós ieti.

Ben amunt la vegetació és de prats alpins, i coixinets i herbassars de curta mida alternen amb blocs rocosos. Afinàrem el xalambri-ropit (*Prunella rubeculoides*) i passaren a fregar de nosaltres alguns exemplars de trençalòs (*Gypaetus barbatus*). A 4.450 metres sembla que no hi hagi de haver-hi aucells; idò amb un bon

Abisara fylla, Judy fosc, mascle. Tatopani

RAFAEL MAS

Coaroja de capell blanc, *Chaimarrornis leucocephalus*

JJ HARRISON

Canoa al riu Narayani. Reial Parc Nacional de Chitwan.

Cocodril gaviàl. *Gavialis gangeticus*. Centre de Reproducció en captivitat. Chitwan.Exemplar juvenil de dagró de jardí oriental, *Calotes versicolor*, sobre flors Makhamali, *Gomphrena globosa*

fred i nevades intermitents gairebé trepitjam els ximpls pinsans borroners de pit rosa (*Carpodacus puniceus*). Els reietons de Sophie (*Leptopoeile sophiae*) aprofitaven les darreres matetes per alimentar-se. I algú del grup va veure el gorrió de Taczanowskii (*Pyrgilauda taczanowskii*). El pass del Thorung La és a 5.416 metres i allà la neu hi és abundant. Quan érem a 4.833 m. sentírem i vérem passar una gallinàcia que ben bé podia haver estat (mai ho sabrem) una femella de l'au nacional del Nepal, el dafé bird o monal de l'Himalàia (*Lophophorus impejanus*); es diu que qui en mata una se'n va a la presó de per vida. Una vegada arribat a la fita de més altura les cames estiraven per avall i les ganes de veure aucells afluiaven pel can-

sament acumulat i petits efectes de mal d'altura. El camí de baixada passa per poblacions ben interessants com Muktinath, amb un temple budista-hinduista on hi ha la flama que mai s'apaga, Marpha, el paradís de les pomeres i Tatopani, on una surgència d'aigües termals et deixa com a nou quan es combina amb dutxes d'aigua freda. Suposam que el progrés també hi acabarà incorporant uns filtres de pellerofes i pèls per fer el banyar més higiènic. Els tarongers de Tatopani són ideals per perdre-hi hores cercant aucellons de colors: el mosquiter cap gris (*Seicercus xanthoschistos*), l'ull blanc zostèrops oriental (*Zosterops palpebrosus*), i la indescriptible i acolorida nectarina de gola negra (*Aethopyga saturata*).

La ruta és una de les més famoses per als senderistes d'arreu del món, però paral·lelament s'hi està construint una carretera que rossega literalment les impressionants parets que voregen el riu. Poc a poc s'està afectant l'efecte visual paisatgístic i aviat es podrà fer tota la ruta en 4x4; però veient la pobresa de condicions en què viuen en alguns pobles, qui som nosaltres per dir que no s'hi deixi arribar el progrés?

És molt recomanable un passeig que férem de la ciutat de Pokhara (a uns 790 metres d'altitud) a Sarangkot, un puig de 1.592 metres on hi ha un centre espiritual, amb una excel·lent visió de la ciutat i la vall de Pokhara i alhora una zona fantàs-

Vista del cim Machhapuchhre (6.997 m) des del llac Pawa Tal. Pokhara.

tica per fer-hi parapent. Com és de suposar, és la millor zona per veure rapinyaires com la moixeta voltonera (*Neophron percnopterus*) o l'àguila negra (*Ictinaetus malayensis*), que passen relativament a prop dels costers del puig. El camí que duu cap allà ens depara sorpreses interessants als arrossars: veure-hi pescar l'arner de gola blanca (*Halcyon smirnenensis*) o els caputxins de pit favat (*Lonchura punctulata*). Als caputxins de carpó blanc (*Lonchura striata*), que menjaven arròs, va ser molt emocionant veure'ls en el seu hàbitat i no en una gàbia aucellera. A les zones de bosquet subtropical, l'espectacular mascle de nectarina de llom groc (*Aethopyga siparaja*) ens va obligar a dedicar-li una estona llarga de badocar.

Per acabar d'arrodonir el viatge vàrem fer una visita al Reial Parc Nacional de Chitwan, on predomina la selva subtropical de fulla ampla, i hi ha elevades possibilitats de veure el rinoceront (*Rhinoceros unicornis*) i on hi ha, però a veure qui el troba, el tigre de Bengala (*Panthera tigris subsp. tigris*). Al parc nacional s'hi poden fer recorreguts turístics en elefant, però a

primera hora i si tens la sort d'anar amb el primer elefant es poden afinar cèrvols motejats (*Axis axis*) i senglars (*Sus scrofa subsp. cristatus*). Al riu Narayani és fàcil veure-hi els immòbils cocodrils perses o de marjal (*Crocodylus palustris*). Però resulta més interessant veure per la vora del riu l'acolorit paó (*Pavo cristatus*) o gallines salvatges (*Gallus varius*) per dins de la selva (tot i que sigui una femella). La zona és un paradís per a les papallones, com en general a totes les zones de Nepal, però als jardins dels *lodges* pots buidar-hi una targeta de la càmera.

Al cor del Parc Nacional de Chitwan es pot visitar un centre de cria de l'amenaçat cocodril gaviol (*Gavialis gangeticus*), que sorprèn amb el seu aspecte primitiu i antediluvià, un autèntic coetani dels dinosaures del cretàcic. Els aucells del parc també són espectaculars: veure volar entre els arbres un calau de cara blanca (*Anthracoceros albirostris*) és una imatge per no oblidar. A tocar de les zones habitades hi ha abellerols maragda (*Merops orientalis*) i abellerols de barba blava (*Nyctornis athertonii*) i no es pot obviar els Tharus,

uns pobladors de cultura primitiva que encara conserven cases de tova i que tenen resistència natural davant la malària.

És obligatori visitar la capital, Katmandú, sobretot la part antiga, patrimoni de la humanitat, on les talles de fusta i artesanats dels edificis i temples ens deixaran fora paraules. Jo la descriuria com la ciutat de la pols, amb carrers fora asfaltar, el riu ple de fems on mengen porcs i cans i hi grufen les persones cercant alguna cosa aprofitable. Hi ha santuaris hinduistes preciosos i la major concentració de milana negra (*Milvus migrans*) que mai hagi vist abans. Un caos ordenat que no et deixa indiferent.

Al Nepal s'han citat 450 espècies d'aus. Abans d'escriure aquesta crònica jo pensava i deia que no havia estat exclusivament un viatge ornitològic; però una vegada revisat el quadern de camp, en vint dies de viatge no dedicats per complet a veure aus, observàrem 131 espècies segures!, unes 7 espècies dubtoses de bona identificació i altres 15 de les quals només poguérem identificar-ne el gènere,

però també visitàrem uns hàbitats molts diversos i a tot això hi hem d'afegir tota la fauna no alada. Desitjam que allà ho sàpiguen i ho puguin conservar molt de temps.

Agraeixo a na Nieves Negre, en Lluís Parpal i na Gemma Carrasco, la companyia en aquest viatge-repte. Vull agrair especialment a na Nieves (que era qui tenia il·lusió de fer aquest viatge) i a en Lluís, l'oportunitat de convidar-nos a acompanyar-los i compartir només bons moments. •

Es pot consultar on-line un article, del mateix autor, dedicat a uns arbres del Nepal: *Els reis de l'oxigen. Etnoarboricultura nepalesa*, <http://amicsarbres.blogspot.com/2012/12/els-reis-de-loxigen.html>

Macaco o moneia rehsus, *Macaca mulatta*, al temple Swayambhunath. Kathmandú.

Temple Trilokya Mohan Narayan. Durbar Square (Patrimoni de la humanitat)

Més que aucells

Papallona de l'arbocera

Per **Inma Ferriz**
Dibuixos de **Cati Artigues**

La papallona de l'arbocera *Charaxes jasius* (Linnaeus 1767) és una espècie diürna de la família dels nimfàlids. No ens passa desapercebuda si voleteja al nostre voltant gràcies als seus colors vistosos i mida notable: les femelles són més grans que els mascles, amb una envergadura alar d'entre 75 i 90 mm, mentre que la dels mascles és d'entre 65 i 75 mm. L'eruga tampoc ens deixa indiferents, sobretot per les quatre banyes fosques que té al cap, que apunten cap enrere i semblen una màscara de carnaval.

Es distribueix per la costa mediterrània, Etiòpia i l'Àfrica equatorial, a més d'altres zones del centre i nord de la península Ibèrica i l'interior de França. A les Balears és present a totes les illes majors.

És una espècie bivoltina, és a dir, que en un any hi ha dues generacions d'adults voladors, una a l'abril-maig i l'altra a l'agost-setembre. La segona generació de papallones deixa uns ous dels quals en sortiran les erugues que passaran l'hivern menjant, fins pupar per donar la primera generació a l'abril següent.

Li agraden les zones obertes de garriga, tot i que és també freqüent veure-la a la fruita en descomposició i a les deixalles. Es coneix que ambdós sexes són molt atrets per la fruita fermentada o el vi i d'altres begudes alcohòliques, pel que es pensa que l'etanol pot ser

l'element clau d'aquest comportament. Fins i tot es poden veure libant a excrements i als fluids corporals de cadàvers en descomposició.

Els mascles adults són molt territorials i per això responen a l'entrada d'algú a la seva zona tot girant al voltant de l'intrús, o també a la presència de qualsevol cosa que els recordi a altres mascles o a una femella, com objectes llampants o acolorits. Fins i tot ens prenen a les persones que les observem com a enemics i no és estrany que ens envoltin perquè marxem del seu territori!

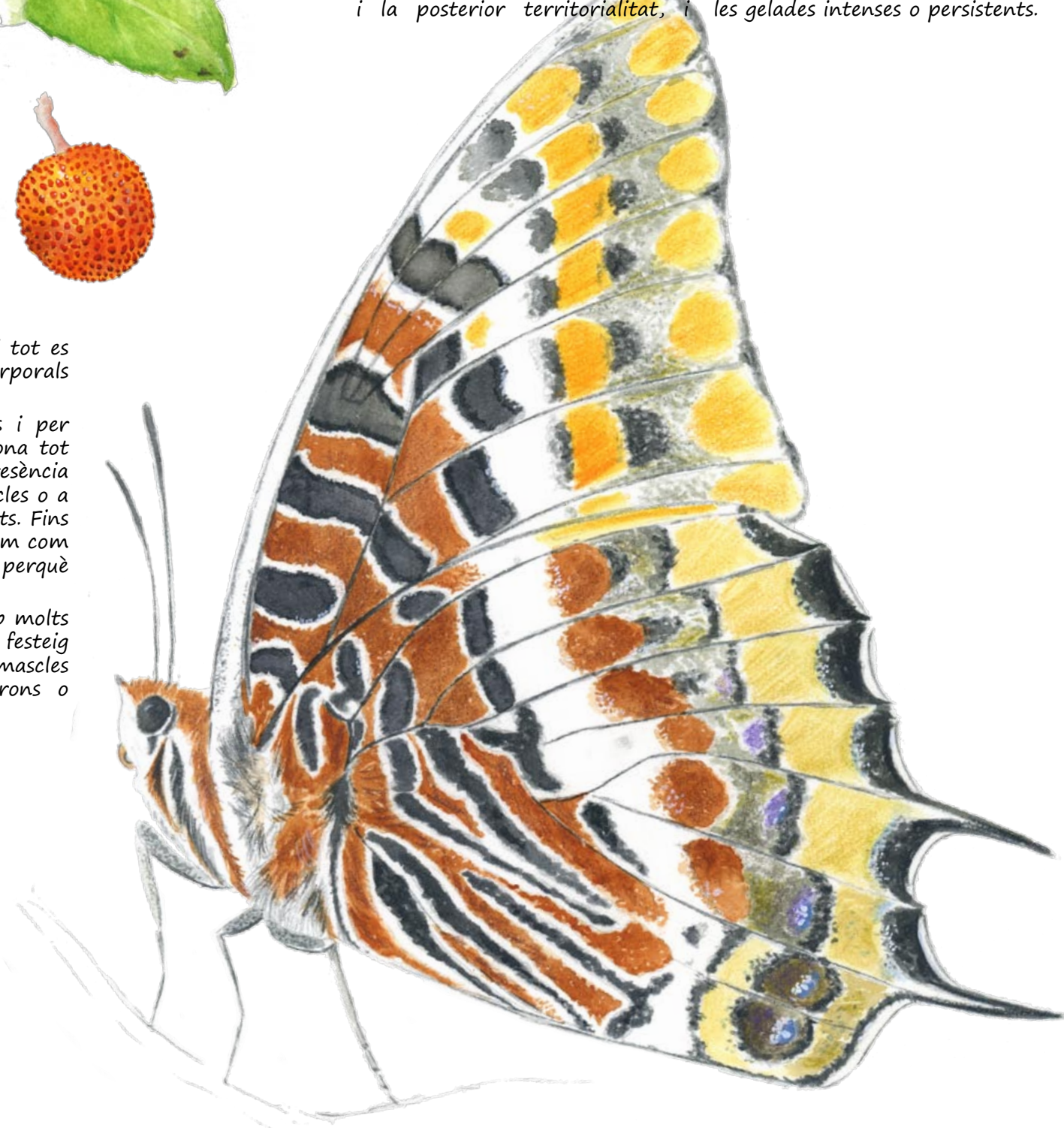
A l'hora de reproduir-se, com passa amb molts altres nimfàlids, presenten una estratègia de festeig anomenada *hilltopping* o encimbellament: els mascles pugen a dalt d'elevacions del terreny, turons o

montanyes per a cercar un bon lloc on esperar les femelles, que hi pujaran impulsades pel desig de reproduir-se i, segons diuen, provaran d'arribar al mascle que hagi assolit major alçada en considerar-lo més apte que la resta. Aquest comportament té implicacions per a la seva conservació, ja que s'han de considerar aquestes zones si es vol assegurar la reproducció d'aquestes espècies.

La posta és fora de l'habitual, ja que les femelles no deixen els ous en grup com fan la majoria d'espècies, sinó que ho fan d'un en un, potser per a facilitar la dispersió i la posterior territorialitat, i

evitar així la consanguinitat.

Les erugues s'alimenten de les fulles de l'arbocera *Arbutus unedo*, d'aquí el seu nom, però s'ha descobert que poden menjar altres tipus de planta. De fet, sembla que aquesta espècie ha anat trobant altres fonts d'aliment a mesura que assolía noves ubicacions. Així s'han citat larves i erugues al llorer *Laurus nobilis*, a la planta del tabac *Nicotiana glauca* o a la xirimoia *Annona cherimola*, entre d'altres. Els límits no són imposats per la distribució de les seves plantes nutrícies, sinó per les baixes temperatures, ja que les erugues i els ous no poden resistir les gelades intenses o persistents.

Pere Vicens

"En els espais naturals hi ha d'haver persones engrescades, sinó la feina no és bona: és freda, asèptica, mecànica, artificial i la natura necessita amor, passió, compromís..."

Per **Rafel Mas**

BEL PERELLÓ

Pere Vicens i Siquier Naturalista versàtil, ornitòleg, anellador científic, fotògraf de natura, formador de nous ornitòlegs, polític de segona fila i sindicalista compromès, badocador d'espectacles naturals i trescadador incansable de racons. Tota una vida dedicada a fruit de l'estudi i de l'observació de la natura. Durant més de 23 anys ha estat el naturalista del Parc Natural de s'Albufera, lloc d'on diu que ha après més del que ha aportat. Des del desembre del 2012, data en què fou acomiadat d'Espais de Natura Balear per suposades raons d'ajustament econòmic dins l'administració pública, es dedica a fer de naturalista fora sou, ampliant la seva acció de recerca i estudi a moltes altres àrees naturals de les Balears.

Com t'iniciaries en el món dels aucells?

Al contrari que molts d'altres ornitòlegs, la curolla em va venir quan ja era una mica gran. A l'estiu de l'any 1986 (jo tenia 22 anys) em trobava treballant de vigilant d'incendis forestals al puig de Sant Salvador, a Felanitx. Allà dalt tenia temps, em trobava enmig de la natura i portava un prismàtic... Sense deixar de vigilar l'horitzó, em dedicava a seguir l'evolució de la parella de falcó peregrí que niava baix del Picot, a més les peripècies de diverses famílies de busquerets de cap negre i de ferrerics. En aquell temps, amb en Miquel Tur, na Margalida Porcel, n'Andreu Adrover Tirado, na Marosa Cons, na Maria Pou i

algunes persones més, des del GOB-Felanitx iniciàrem una sèrie d'activitats amb la intenció de conèixer més sobre els aucells: cursets, xerrades, algunes sortides... Al pocs mesos vaig començar a visitar metòdicament el Salobrar amb en Joan Montserrat, en Toni Mestre, en Sebastià Vidal i en Joan Vicenç Lillo, que aleshores era l'agent de medi ambient de la zona. Amb ells començàrem a anotar els canvis que cada setmana hi trobàvem: cria, migració, hivernada... passant les dades al Gob, que les reflectia als anuaris ornitològics. Així va ser: en gran part autodidacta i trescant, sobretot, pel Salobrar de Campos.

Explica'ns què és un naturalista professional. Què fa?

El 1988 vaig entrar al món del naturalisme professional de la mà d'en Joan Mayol, per determinar la situació biològica de s'Albufera de Mallorca, just acabada de nomenar Parc Natural. Amb ell decidírem algunes metodologies de treball: havien de ser senzilles i poc complicades però que servissin per determinar, a la llarga, l'evolució de les espècies d'aus que vivien a s'Albufera. Més endavant els seguiments s'ampliaren a la qualitat de l'aigua i a la resta de d'espècies que viuen a la zona: plantes, fongs, mamífers... amb l'ajuda i els consells d'una persona que en va mostrar una manera nova i diferent de treballar en la natura: en Nick Riddiford. Amb números es veu millor: el 1988, any de la creació del Parc Natural, la xifra d'espècies

conegudes a s'Albufera era de poc més de 1.500, mentre que a les darreries del 2012 la xifra superava les 4.100. Senzillament es tracta d'estar un poc a l'aguait de tot, de ser el notari del que passa: observar, detectar i prendre notes de manera metòdica, anotant, per exemple, l'evolució numèrica entre les primeres i les darreres deteccions d'una espècie vegetal en floració; el nombre de nius de les espècies d'aus i la quantitat de joves que suren, la quantitat de sal dissolta en l'aigua... o capturar tortugues, o aucells, per marcar-los i saber les seves tendències... En general tot és important, però algunes espècies et donen una informació addicional i se'ls fa un seguiment una mica més concret. Són les que anomenem espècies clau: l'orquí-

dia de prat (Orchis robusta), la queca (Bontaurus stellaris), l'arpella (Circus aeruginosus), l'avisador (Himantopus himantopus), la tortuga d'aigua (Emys orbicularis)...

Naturalista no s'ha de confondre amb naturista, ni amb naturòpata...

No, però totes aquestes paraules tenen relació amb la natura i la nostra conducta envers ella. El naturista la frueix, seguint els seus ritmes, per sentir-se'n integrat. El naturòpata entén i aplica els coneixements sistèmics de la natura amb l'objectiu de corregir els desequilibris en la salut de les persones, i el naturalista observa, quantifica i mesura els esdeveniments sobre la flora i la fauna del seu voltant. Sovint una persona compromesa és les tres coses a la vegada: observa la natura per conèixer-la, la frueix amb mesura, emprant-la amb moderació quan la necessita i en corregeix els desequilibris perquè la vida sigui més harmònica.

Tothom pot ser naturalista o s'ha de tenir alguna cosa especial?

La curiositat i el voler saber què ens envolta és una actitud innata en la major part de les persones. A més de les ganes d'aprendre, crec que també s'ha de tenir la suficient paciència i, sobretot, la capacitat de treballar amb un mètode per poder entendre les complicades relacions entre els diferents éssers que viuen dins d'una àrea.

A part de conèixer les plantes, en coneixes les seves propietats medicinals i les utilitzes?

Sí. És una cosa que he vist emprar a la meua família des de ben petit: oli d'herba de Sant Joan per a escaldades, alcohol de ruda per als cops, bolidures de cascalt per al mal de queixal... Fa poques setmanes, amb la lluna creixent del mes de maig vaig anar a recollir part de la nostra farmaciola domèstica: romaní, ruda, herba de Sant Joan, murtra... que a començaments de juliol transformarem en ungüents.

Saps algun remei interessant?

En diré un de poc conegut avui en dia: la resina seca del pi, neta de brutor i una vegada esmicolada, és un estroncador de petites ferides. Fa crosta ràpidament i desinfecta. Un ungüent fet amb resina de pi, oli de romaní i cera d'abella era emprat a la pagesia com un excel·lent cicatritzador de ferides d'animals de camp: cavalls, bous, cans...

A part de micòleg, també ets micòfag.

Ens pots donar una recepta bona i bona de fer? Aquesta curolla ve de ma mare i, també, pel fet de fer feina molts d'anys a s'Albufera: allà he tingut la sort de treballar i conèixer en Xisco Lillo, en Joan Carles Salom i en Pep Siquier. Alerta amb els bolets... són deliciosos, però els has de conèixer! També les espècies que són bo-

nes poden ser feixugues i s’ha d’anar amb seny. Una de les que més m’agraden són les llimoses (senyoretetes, girgoles de llim o llenegues negres *Hygrophorus latitabundus*). La majoria de la gent no les coneix gaire, però són delicioses. La recepta: posau una ceba mitjana i dos alls trinxats dins la cassola, amb un poc d’oli d’oliva, sal i pebre bo. Quan es comencin a daurar, s’hi tiren dues tomàtiques de ramallet passades pel rallador. Al cap d’un poquet s’hi afegeix un botifarró esbocinat o dues llesques de panxeta tallades a bocins (millor si és fumada) i unes fulles de farigola. Poc temps després s’hi posen les llimoses, trinxades sense mirar prim (NO les pas-seu per aigua! solament s’han de netejar amb un pedaç). Començaran a amollar els suc i les aromes... El peu és carnós i solen ser gruixudes, pel que necessiten el seu temps. Per acabar, un cullet de vi blanc dins la cassola. Al cap d’un minut es pot menjar amb arròs bullit, o amb pasta...

T’agrada menjar productes ecològics? Els cerques quan vas al mercat, restaurants?

M’agrada el bon menjar i em decep profundament menjar productes sense el seu sabor original: hi ha tomàtiques o pomes o albergínies que semblen suro... i carn de pollastre, porc o vedella que és quasi artificial. A casa procurem menjar bé, però també entenc que el ritme de vida actual fa que, a vegades, sigui mal de fer. Si, m’agraden i en comprem de manera habitual.

Ets un gran coneixedor de les espècies d’aucells, però també coneixes moltes de plantes, bolets... amb quin grup d’éssers vius et quedes?

Resposta difícil, però darrerament les plantes m’han despertat emocions molt

intenses. A més, el fet d’estar quasi immòbils els dona poques defenses i cap possibilitat de partir a córrer... Algunes, pel lloc on viuen i els perills que els revolten, em fan passar pena.

I dins d’aquest grup, amb quines espècies et quedes?

Darrerament he treballat molt amb les orquídies, que a les Balears també són unes grans desconegudes per a la majoria de les persones... Però també m’atreuen molt les falgueres, amb la seva fragilitat i increïble capacitat de supervivència alhora.

Una pregunta que m’han fet de vegades ornitòlegs anglesos i que mai sé què respondre: quin és el teu aucell preferit?

He! Tampoc sé què respondre: m’agrada molt la gavina corsa (*Larus audouinii*), em recorda la fragilitat de la costa mediterrània. També em cau molt simpàtic el reirot de cella blanca (*Regulus ignicapillus*), petit, senzill, quasi invisible entre les fulles dels pins...

També tens afecció a la fotografia de natura. Quin tipus de fotografia és el que més fas?

M’agrada molt retratar paisatges, però sobretot la macrofotografia: retratar bolets, insectes, flors i plantes petites. Fa deu anys que na Catalina, la meua estimada, em va regalar una màquina de fotografiar i fou l’inici del descobriment dels éssers petits: fràgils i discrets, però d’una bellesa increïble!

Explica’ns dues escenes naturals o paisatges que es donin a les illes i que ningú s’hauria de perdre.

Tinc moltes imatges dins del cap, però...

Una posta de sol a s’Albufera, sobretot si el dia és ventat i els núvols no cobreixen el cel. I si és a la tardor, admirar les figures del vol dels estornells a la colgada. L’altra és més fresca: nedar entre noctiluques (o pua de llum) a qualsevol platja una nit d’estiu.

En el desenvolupament de la teva activitat professional has passat molt de fred, calor extrema, picades d’insectes, ferides? Ho paga?

Sense cap dubte ni un! De fet, a algunes petites marques de ferides les tinc com a tresors emocionals: són la prova real que jo hi era. Mirar-les, tocar-les és tornar a reviure els colors, les olors i els renous d’aquells moments...

Quin és el moment més emocionant, més impactant o més espectacular que has vist a la natura?

En tinc dos dins la memòria: el primer és el conjunt de colors vermells, morats, liles i blaus d’un trenc d’alba dins la llacuna de Fuentedepiedra, a Màlaga, amb 22.000 flamencs volant i cridant a menys d’un metre del nostre cap... quasi els podíem tocar. Érem més de 300 persones que arplegàvem una part dels polls (aquell any havien criat 11.000 colles) per a anellar-los. L’altre fou un matí d’estiu, de boira espessa i mar ben plana, pescant serrans i raors des de dins la barca dels meus pares, davant la costa de Portocolom. De cop, d’entre la llum blanca i quasi a tocar de mans, surten i ens revolten les aletes d’una família de dofins mulars, rompent el silenci amb les bufades dels seus alens... Els lloms grisos, foscos, quasi negres, eren immensos... En les dues ocasions em vaig sentir tan poca cosa, tan insignificant.

Penses que la natura està prou valorada a Balears? Creus que la societat i la classe política són conscients de les joies que tenim?

No, crec la natura no està ni prou valorada ni en la mesura justa. Malgrat això, també crec que totes les persones de les nostres illes donen un valor molt alt al paisatge, a la llum, a la netedat de l’aigua... però la diferència està en la finalitat d’aquest valor. Per a mi, el valor de la natura és inherent a tota la quantitat i qualitat de relacions entre el paisatge i els éssers vius que hi estan integrats. Per exemple, sense els falcons marins, les sargantanes i els dofins mulars sa Dragonera no seria la mateixa, però per a altres persones, el valor i la bellesa de sa Dragonera és sols com a complement espectacular del jardí particular, d’una urbanització o com a reclam publicitari d’una marca de cervesa... Dels polítics, pens que no fan tot el que podrien... i que fan algunes coses que no haurien de fer.

Com veus els nostres espais naturals protegits? Millor o pitjor que fa 7 o 8 anys?

Crec que pitjor. Conec el tema i, actualment, no hi ha gens d’il·lusió entre els treballadors encarregats de gestionar la protecció de la natura. En els espais naturals hi ha d’haver persones engrescades, sinó la feina no és bona: és freda, asèptica, mecànica, artificial i la natura necessita amor, passió, compromís... Des de fa anys no hi ha el personal mínim necessari, no hi ha els mitjans adequats i els conceptes del què i del perquè s’han perdut. Per exemple, passejar un diumenge per s’Albufera de Mallorca és veure i viure un cúmul de despropòsits: manca de manteniment, infraestructures que no funcionen, informació no actualitzada, excés de visitants sense motivació naturalística, gent fent footing, cans a lloure, infants que fan carreres de bicicletes pels itineraris o que juguen a futbol vora el centre d’informació, pares dinant asseguts sobre les orquídies, nins i nines amb salabres agafant granots i peixos, papereres plenes de brossa a vessar, gent que crida, pescadors furtius, manca absoluta de vigilància...

La natura no pot ser vetllada les 24 hores, però creus que es dediquen prou medis per protegir-la d’agressions?

No, ja ho he comentat a la pregunta anterior... i no solament no es protegeix com caldria les espècies o els hàbitats, sinó que en moltes ocasions no es garanteix ni la pròpia seguretat dels visitants i dels treballadors. Un dia hi haurà una desgràcia.

La constitució diu que tots tenim dret a gaudir d’un medi ambient saludable. Creus que aquest dret ha de ser gratuït?

Per l’experiència que tinc, la gratuïtat no és ben entesa entre nosaltres. La majoria de les persones abusen d’uns serveis que no valoren, i les coses de franc són sinònim de poca qualitat. Però tampoc és lògic haver de pagar per poder gaudir d’una natura de la qual en formem part. Tot plegat és absurd!

Creus amb l’aplicació d’una ecotaxa al turisme?

És un possibilitat molt interessant, però abans cal ser valents i parlar clar. A determinats sectors econòmics no els fa massa gràcia que se sàpiga realment quanta gent ens visita. Aquesta fou la raó per la qual fou eliminada de cop, fa anys...

Podries explicar breument si és millor un camp de golf o un ametllerar, o una garriga?

Un camp de golf és una zona de cultiu de diverses espècies de gramínies que necessiten molta d’aigua, adobs, fertilitzants i pesticides cada poc temps per controlar les plagues d’animals i males herbes, ornada amb alguns arbres i algunes llacunes, per fer guapo, on hi neden espècies exòtiques i decoratives. Molt d’espai obert i molt poca diversitat, on la producció de

xarxa biològica és nul·la. Un ametllerar tradicional és un espai arbrat i obert, amb molta més biodiversitat. No hi ha tractaments químics continuats, el consum d’aigua és el que marca la meteorologia i la xarxa biològica que connecta totes les espècies que hi viuen és equilibrada, ferma i continuada. Malgrat que hi hagi algunes actuacions dràstiques (com les llaurades o les podes, per exemple), els efectes són fàcilment reparats i revertits de manera natural. Per acabar, una garriga mediterrània és l’exemple d’equilibri total en el manteniment de la màxima biodiversitat natural en zones de terra molt pobra. Són espais ben estructurats, amb espècies herbàcies, arbustives i arbres. Tot a zones de terra argilosa, poc fonda, amb molta roca, d’estius extremadament secs i calorosos però on la xarxa biològica és excepcionalment rica, abundant i complicada... encara que amagada, discreta i fràgil. Un miracle!

Sabem que t’agrada viatjar. Quins llocs són els preferits en els teus viatges i què cerques trobar-hi?

M’agrada especialment cercar el verd: Euskadi, Navarra, Cantàbria, Astúries, on als vespres d’estiu has d’anar amb màniga llarga. Allà s’hi menja bé i la gent és franca, et vénen de cara. I la llum és especial, boirosa, tamisada, plena de matisos...

Quin potencial li veus al turisme ornitològic a Balears?

Hi ha un bon potencial, però no hi ha empremta empresarial. A l’hivern, la gent del centre d’Europa hi podria trobar un bon clima i moltes espècies noves. Aquest sector turístic es nota una mica a la prima-

vera, on la migració sempre dona moltes sorpreses, però al juny ja s’acaba, i crec que la tardor, amb la pujada de migrants, també seria un excel·lent moment per venir a visitar-nos. El problema és que els ornitòlegs són gent crítica, que no solament ve a veure aucells, sinó també hàbitats, gestió i conservació. Aquesta particularitat sembla que sols és entesa a Menorca, mentre que a Mallorca i Eivissa la gran majoria no saben ni com es menja...

La natura t’inspira algun tipus de música? O creus que els sons de la natura no necessiten banda sonora?

Ha, ha, ha! Sincerament, jo no necessito música, però hi ha alguns compositors que m’emocionen tant o més que una posta de sol: Zimmer, Morricone, Olfield, Jons...

Finalment, què t’aporta el GOB i què hi aportes tu?

A l’àmbit de defensa de la natura, el GOB m’aporta solidesa i confiança. Des dels temps de la defensa de sa Dragonera o d’es Trenc m’hi he sentit comprès i acompanyat enfront d’una manera de pensar, molt illenca, que és especialment espoliadora i destructiva amb el paisatge. Ornitològicament parlant, per la meua formació autodidacta i, també, pel meu tarannà caparrut i solitari, pens que sempre hem anat en paral·lel, però ben a prop, freqüentment a freqüència amb espatlla. Amb els bons amics i amigues estimades que tinc al GOB sé que ens complementem i que aprenem tots plegats, uns dels altres. Tenim els mateixos compromisos, objectius, emocions i quimeres... i que aquesta unió és la nostra força. •

TONI MUÑOZ

Teniu-ho en compte, *birdwatchers*!

La situació ben enmig de la Mediterrània occidental fa de les Illes Balears un bon lloc de pas d'auells durant les migracions de primavera i tardor. A més a més, el fet de trobar-se entre la península Ibèrica i la península Italiana, que són zones d'un gran flux migratori, permet l'observació d'aus d'una o altra banda que, per motius diversos especialment relacionats amb la meteorologia, acaben passant per damunt les nostres illes. Això és especialment interessant en el cas de les aus més orientals ja que ens permet observar, de tant en tant, algunes espècies difícils de veure a Espanya i, en general, a tota l'Europa occidental. També, altres espècies més llunyanes poden aparèixer per les nostres latituds en els seus viatges hivernals o en moviments aparentment erràtics o divagants.

Aquestes espècies tenen un interès especial per un gran nombre d'ornitòlegs i la seva localització, a qualsevol lloc, pot crear, fins i tot, situacions de "migracions humanes" de birdwatchers per observar-

les. Això passa especialment a països amb més tradició ornitològica que el nostre, però poc a poc aquest efecte també se comença a reproduir entre nosaltres.

El blog "Aucells rars a les Balears" se va crear el setembre de 2012 amb la finalitat de cobrir un espai informatiu sobre totes aquestes espècies rares observades a Balears, donant a conèixer, de cada observació, dades com l'espècie, el lloc d'observació, el nombre d'exemplars, la data, l'observador i fotos si n'hi ha. Si s'aconsegueixen aquestes dades, la cita passa automàticament al comitè de rareses de les Illes Balears per a la seva homologació i posterior publicació a l'Anuari Ornitològic de les Balears.

Les cites, que per ara surten en català i anglès, se publiquen així com van arribant al moderador del blog, de forma que habitualment apareixen seguint un ordre cronològic. S'han recuperat cites antigues a partir del 2007.

En el poc temps que du en marxa

aquest espai a la xarxa ja compta amb 60 col·laboradors que han aportat més de 50 cites en total. El nombre de espècies rares observades i documentades ha estat 28. El blog ja ha rebut la visita des de 10 països diferents, destacant les consultes fetes des del Regne Unit i els Estats Units, i ja s'ha accedit a ella més de 6.000 vegades, tot un èxit fruit de la bona feina realitzada per l'equip responsable, ja que el blog se manté actualitzat i amb un disseny atractiu.

Ja ho sabeu, si voleu saber quina espècie rara ronda per les nostres Illes, no deixeu d'accedir a la plana dels Aucells rars a les Balears... i allà la trobareu!

Podeu entrar des de qualsevol d'aquests dos enllaços:

<http://rareresornibalears.blogspot.com/es/>

<http://rarebirdsbalearic.org>

Aucells rars a les Balears. Creat setembre 2012.

Observacions Llista de rareses Col·laboradors Publicacions Qui són Enllaços

The Big Year

divendres 14 de juny de 2013

Parasit coapunxegut *Stercorarius parasiticus* a prop de Cabrera / Parasitic Skua *Stercorarius parasiticus* near Cabrera Island 12-06-2013

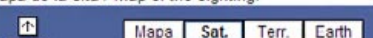
Un exemplar de parasit coapunxegut *Stercorarius parasiticus* observat a prop de Cabrera el 12-06-2013. Fase obscura, probablement un immadur de segon any calendari. Miguel McMinn.

Raresa a Balears.

A Parasitic Skua *Stercorarius parasiticus* was observed near Cabrera Island on the 12-06-2013. Dark phase, most probably a second calendar year bird. Miguel McMinn.

Dalearic rarity

Mapa de la cita / Map of the sighting:

Arxiu del bloc

▼ 2013 (20)

▼ juny (1)

Parasit coapunxegut *Stercorarius parasiticus* a prop de Cabrera

► maig (5)

► abril (5)

► març (3)

► febrer (3)

► gener (3)

► 2012 (30)

Publicacions

Quadern de camp

Per Steve Nicoll

Abr 26 Coincidint amb diverses observacions de *Circus macrourus* a l'est de la península, el 26 d'abril se n'observen dos exemplars a Mallorca, el primer a Maria de la Salut i el segon a Cases Velles, Formentor. El dia 29 d'abril se'n veuen dos exemplars més a can Cullerassa (Pollença) i un darrer a prop de la Colònia de Sant Jordi (Campos). Les observacions d'aquesta espècie, raresa a Espanya i que cria principalment a les estepes de Rússia i el Kazakhstan, varen coincidir amb una gran borrasca; així i tot, cada vegada són més freqüents les cites d'aquesta rapinyaire. Possiblement aquest fet es degui a l'auge de la fotografia com a eina d'identificació, juntament amb l'augment d'observadors al camp. L.Ventoso, M.Rebassa, D.Hinckley, S. Quintanilla, O.Llama, J.Sagardía, J.Manchado, J. Bazán.

Abr 29 El mateix dia de l'observació de diversos *Circus macrourus*, s'albira una altra raresa nacional de procedència oriental: un exemplar de papamosques de collar (*Ficedula albicollis*) a can Cullerassa (Pollença). L. Ventoso, J. Manchado, D. Hinckey, C. López-Jurado..

Mai 8 S'anellen diverses rareses més durant la campanya prenupcial que s'ha dut a terme a l'illa de l'Aire, Menorca. Cal destacar l'anellament el 21 d'abril d'un exemplar de busqueret xerraire (*Sylvia curruca*). Aquesta espècie, tot i que àmpliament distribuïda pel Nord d'Europa, migra a través del Mediterrani oriental, fet pel qual es considera raresa a Espanya. El 8 de maig es captura una busqueta pàl·lida (*Hippobolais opaca*) i, finalment, l'11 de maig el segon exemplar de la campanya de busqueret emmascarat (*Sylvia hortensis*), ambdues rareses a Balears. SOM Raül Escandell. Foto: SOM (Raül Escandell, Jaume Duaigües i Sylvia Ortega).

Mai 9 Des de la costa, a la Punta de n'Amer s'observa una llambritja de bec vermell (*Hydroprogne caspia*) pescant entre un grup de virot gros (*Calonectris diomedea*). Maties Rebassa.

Mai 19 Un autèntic espectacle de migració de rapinyaires a la torre d'Albercutx, Formentor, amb el pas constant de ni més ni menys que 489 *Pernis apivorus* comptats entre les 9'15 i 11'30 h. GORA. Foto: J.Bazán

Mai 27 De moment, la raresa de l'any: s'observa un exemplar solitari de fuell americà (*Pluvialis dominica*) al Saló de Campos. Tot i que és una espècie

Fuell americà, *Pluvialis dominica*

Arpella russa, *Circus macrourus*

americana citada amb bastanta regularitat a Europa, aquesta observació és la primera cita a Balears. Maties Rebassa.

Mai 28 Es recupera un teulader (*Passer domesticus*) anellat ofegat en un safareig. Els registres d'anellament permeten conèixer que fou anellat el 17/05/2004, amb la qual cosa, com a mínim, tenia una edat de deu anys. Rafel Mas.

Jun 4 Es localitzen tres parelles d'aligot (*Buteo buteo*) amb territoris a Mallorca. Fa molt poc temps que es va confirmar el primer registre de cria d'aquesta rapinyaire, històricament hivernant i migrant a les Balears. Jordi Muntaner, Pep Sunyer.

Jun 12 S'observa prop de Cabrera un exemplar fase obscura, probablement de segon any calendari, de parasit coapunxegut (*Stercorarius parasiticus*), una raresa a Balears. Miguel McMinn. •

Ajuda'ns a donar color a La Trapa

www.gobmallorca.com/ajudatrapa

Es Busqueret, i molts altres continguts ornitològics a www.gobmallorca.com/ornitologia